

Kõrghariduse riiklik koolitustellimus

Kas riik saab, mida soovib?

Kõrghariduse riiklik koolitustellimus

Kas riik saab, mida soovib?

Kokkuvõte auditeerimise tulemustest

Mida me auditeerisime?

Riigikontrolli auditi eesmärgiks oli hinnata, kas riik lähtub koolitustellimuse esitamisel selgetest prioriteetidest ning kas kõrgkoolid suudavad tagada riikliku koolitustellimuse alusel tellitud lõpetajaid. Samuti hinnati auditi käigus, kas senine riikliku koolitustellimuse esitamine on tõhus ja tagab ressursside parima kasutamise.

Hinnangu andmisel lähtus Riigikontroll järgmistest kriteeriumidest:

- Riik on koolitustellimuse esitamisel lähtunud strateegilistes dokumentides deklareeritud prioriteetidest.
- Riik on saanud riikliku koolitustellimuse lepingutes sätestatud hulgal kõrgkoolide lõpetajaid kõikides õppevaldkondades.
- Riikliku koolitustellimuse esitamisel on riik lähtunud riigi raha otstarbekast kasutamisest ning väldib riikliku koolitustellimuse esitamisel asjatut kattumist erialade vahel.

Miks on see maksumaksjatele oluline?

Riiklik koolitustellimus on üks peamisi vahendeid, mille kaudu riik saab mõjutada kõrghariduses toimuvat. Arvestades, et kvalifitseeritud tööjõud on Eesti suurimaid ressursse, on oluline vaadata, kuidas riik tagab piisava hulga kvalifitseeritud spetsialistide väljaõppe.

Kõrghariduse riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtade rahastamiseks on Eesti riik eraldanud 2008. aastal ligi 1,6 miljardit krooni.

Mida me auditi tulemusel leidsime ja järeldasime?

Olulisemad auditi tähelepanekud on:

- **Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt esitatav riiklik koolitustellimus vastab riiklikult püstitatud prioriteetidele.** Riikliku koolitustellimuse esitamisel eelistatakse loodus- ja täppisteadusi ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetajate tellimist. Samuti on suurenenud riiklik koolitustellimus doktoriõppes. Samad prioriteedid on sätestatud ka riigi strateegilistes dokumentides.
- **Riikliku koolitustellimuse esitamisel ei ole Haridus- ja Teadusministeerium soodustanud ülikoolidevahelist koostööd.** Nii on Haridus- ja Teadusministeerium esitanud riikliku koolitustellimuse ühe linna eri ülikoolide sarnaste õppekavade lõpetajatele ja sellega soodustanud olukorda, kus kõrgkoolid pole huvitatud koostööst teiste kõrgkoolidega õppetöö korraldamisel sarnaste õppekavade alusel.

- **Riikliku koolitustellimuse täitmiseks ei pruugi prioriteetsetele valdkondadele jätkuda piisavalt sisseastujaid.** Aasta-aastalt on vähenenud loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas sisseastumiseks vajalike riigieksamite sooritajate arv. Samas ei ole gümnaasiumi lõpetajate koguarv veel vähenema hakanud. See on viinud olukorrani, kus kõrgkoolid ei suuda täita neile riikliku koolitustellimusega esitatud õppekohti.
- **Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtadel on katkestamiste protsent kõrge.** Esimesel õppeaastal katkestab ligi veerand riigieelarvelistel kohtadel õppivatest esmakursuslastest. Kokku jättis 2006/2007. õppeaastal õpingud pooleli ligi 16% üliõpilastest. Selline kõrge katkestamiste protsent esmakursuslaste seas näitab, et kõrgkoolid ei suuda komplekteerida oma õppekohti motiveeritud ja võimekate üliõpilastega.
- **Kõrgkoolid ei suuda tagada riikliku koolitustellimuse lepingutega planeeritud hulgal lõpetajaid.** Riikliku koolitustellimuse täitmisega on probleeme peaaegu kõikidel õppetasemetel. Kõige suurem lõpetajate puudujääk riikliku koolitustellimusega võrreldes on 3+2 magistriõppes ja doktoriõppes, kus kõrgkoolid on suutnud koos tasulistel õppekohtadel lõpetanud üliõpilastega tagada vähem kui 60% riikliku koolitustellimusega tellitud lõpetajatest.
- Eeltoodud probleemid võivad viia olukorrani, kus **riiklikult püstitatud prioriteetide saavutamine võib osutuda üle jõu käivaks.** Kuigi riikliku koolitustellimuse esitamisel on arvestatud riiklike prioriteetidega (suurendada doktoriõppe ning loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmine ja ehituse õppevaldkonna lõpetajate osakaalu), siis olukord kõrgkoolides viitab probleemidele püstitatud eesmärkide saavutamisel.
- **Haridus- ja Teadusministeerium ei ole süsteemselt jälginud riikliku koolitustellimuse täitmist.** Haridus- ja Teadusministeerium ei ole senini süsteemselt teostanud järelevalvet riikliku koolitustellimuse täitmise üle ning pole reageerinud juhtudele, kui riikliku koolitustellimuse täitmisega on esinenud probleeme. Erandiks on rakenduskõrgkoolidele esitatud riiklik koolitustellimus, kus Haridus- ja Teadusministeerium on vähendanud kõrgkoolide riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohti juhtudel, kui kõrgkool ei ole suutnud avatud õppekohti sisseastujatega komplekteerida.

Mida me soovitasime?

Riigikontroll soovitab haridus- ja teadusministril:

- Eelistada riikliku koolitustellimuse esitamisel neid õppekavasid, mis soodustavad koostööd kõrgkoolide vahel ja kasutavad võimalikult efektiivselt eri kõrgkoolide kompetentsi.
- Välja töötada konkreetne tegevuskava loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna populaarsuse suurendamiseks noorte seas. Muu hulgas kaaluda gümnaasiumilõpetajatele kohustusliku riigieksami kehtestamist ühes reaalses.
- Üle vaadata riikliku koolitustellimuse esitamise korraldus. Juhul kui riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk on tagada kõrgkoolide

baasrahastamine, siis tuleks see vastavalt sätestada. Kui riikliku koolitustellimuse eesmärk on tagada riigile vajaminevate kõrgharidusega spetsialistide koolitamine, siis tuleks jälgida senisest järjepidevamalt riikliku koolitustellimuse täitmist.

Haridus- ja teadusministri vastus: Leiame, et kontrolliaruandes on olulisemate soovitusena tõstatatud võtmeküsimused, millega tegelemise on ka Haridus- ja Teadusministeerium (edaspidi HTM) eesmärgiks seadunud. Konkreetsed tegevused on HTM käivitanud, algatades loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna hariduse tegevuskava aastani 2013 väljatöötamise.

Riikliku koolitustellimuse esitamisel on oluline eesmärk kõrgkoolide vahelise koostöö soodustamine. Tuleb aga märkida, et riikliku koolitustellimuse esitamisel ei ole eesmärgiks seatud lõpetajate tellimine konkreetsetelt õppekavadelt. Nimelt ei saa riikliku koolitustellimuse esitamise protsess hõlmata iga õppekava otstarbekuse, väljundi või kvaliteedi hindamist, mistõttu ei saa riikliku koolitustellimuse leping lõpuni lahendada ka dubleerimisküsimusi. Koostöö ning tööjaotuse küsimusi tuleb käsitleda eraldi meetmete raames ja nendeks on mitmed Eesti kõrgharidusstrateegiast aastateks 2006–2015 tulenevad tegevused. Näiteks kvaliteedikindlustamise süsteemi muutmine, ühisõppekavade seadustamine, struktuurivahendite toel käivitatavad programmid, ülikoolide kvaliteedileppe edasiarendamine, kõrghariduse rahastamismudeli muutmine, sealhulgas kõrgkoolide eelarve kasv. Kõrgharidussüsteemis pikka aega kestnud dubleerimine on probleem, mida ei ole paraku võimalik lihtsal viisil kõrvaldada, sest igal õppekaval õpivad üliõpilased ning töötavad õppejõud. Koostöö soodustamine ja ressursse killustava dubleerimise kaotamine nõuab kõrgkoolide ümberkorraldusteks motiveerivate meetmete ja lisavahendite andmist. Oleme jõudnud ühisõppekavade avamise võimaluste loomisega lõpusirgele, seda nii õigusloome kui tegevuse täiendava rahastamise võtmes. Suur osa Euroopa Sotsiaalfondi uue programmeerimisperioodi vahenditest suunatakse meetmetesse, mis nõuavad koostööd nii kõrgkoolide vahel kui ka laiema ringi partneritega. Seni, kuni üliõpilaste arv on kasvanud, ei ole ressursside koondamine saanudki olla kõrgkoolidele eluliselt oluliseks eesmärgiks. Kõige vähem on konkurentsi ja ressursside killustumist tõenäoliselt tunnetanud kõrgkoolide õppejõud. Kõrgharidusstrateegia nägi ette, et erinevad koostööd toetavad meetmed vajavad väljatöötamiseks aega ning keskharidust omandava earühma arvu langus saab alguse 2009/10 õppeaastast. Sellest tulenevalt lepitati kõrgharidusstrateegia koostamisel kokku kolmeks aastaks nn stabiilsuse periood. Kui Riigikogu kiidab heaks ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu, saab alguse uus kolmeaastane periood, mille käigus on tähelepanu keskmes õppe kvaliteet ja ressursid õppimisvõimaluste pakkumisel. Kvaliteeti, sealhulgas selle tagamiseks vajalike ressursside olemasolu hinnates tehakse otsused, millised kõrgkoolid saavad millistes õppekavagruppides õiguse õpet läbi viia ning väljastada vastavaid akadeemilisi kraade või diplomeid.

Kontrolliaruandes viidatud riikliku koolitustellimuse esitamise protsessi nõrkustest arusaamiseni ja vajaduseni seda parandada on jõudnud ka HTM. Riikliku koolitustellimuse esitamise korralduse osas näeb ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning

nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu ette esmased vajalikud muudatused 2002. aastast rakendatud riikliku koolitustellimuse esitamise mudelis. Parandame riikliku koolitustellimuse lepingu vorme ja sisu, sätestades ühtlasi lepingu juurde aruandluse vormi, samuti muudame lepingus kokku lepitavad tulemused mõõdetavaks. HTM ei ole seadnud eesmärgiks kontrollida riikliku koolitustellimuse alusel tellitud lõpetajate arvusid enne 2009. aastat põhjusel, mis ilmneb tegelikult ka kontrolliaruandes. Lõpetajate arvu arvestamine on keeruline ülesanne, mille käigus saadud tulemus vajab palju täiendavaid selgitusi ning sel teemal on vara teha järeldusi ja anda hinnanguid. Õppekavade reformi mõju on pikemaajalisem protsess, sest arvestada tuleb üliõpilaste õigusega minna akadeemilisele puhkusele ning õppida täiskoormusega, täites õppekava 75% koormusega. Samuti on 3+2 õppekavade süsteem osutunud esialgu arvatust oluliselt keerulisemaks, sest aastate jooksul on toimunud õppekavade liitmised, ümberkodeerimised teise õppevaldkonda või on esimese ja teise astme õppekavad asunudki erinevates õppevaldkondades (nt õpetajakoolitus). Väga üldistatud hinnanguna võime siiski lugeda positiivseks tulemuseks lõpetajate arvu kasvu. 2006/07. õppeaastal lõpetas õpingud 12 612 üliõpilast (kasv võrreldes eelmise õppeaastaga 9%). Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtal lõpetas 5992 üliõpilast. Kontrolliaruanne kinnitab HTM-i seisukohta, et Eesti Hariduse Infosüsteem vajab vähemalt õpetajakoolituse õppekavade osas täiendavate tunnuste seadmist ning riikliku koolitustellimuse lepingud muutmist.

Ühe olulisema soovitusena viidatakse vajadusele sätestada baasrahastamine, kui selle tagamine on riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk. Esitatud soovitus näitab auditi meeskonna kompetentsust kõrgharidussektori rahastamise küsimuste analüüsimisel. Oleme siiski seadnud esimeseks eesmärgiks riikliku koolitustellimuse lepingute vormi muutmise, sõlmides halduslepingu lisana ülikooli missioonist ja ülesannetest lähtuva tulemuslepingu, kus lepitakse lisaks riikliku koolitustellimuse alusel moodustatavate õppekohtade arvule kokku ka teistes kõrgkoolile kaasnevates ülesannetes ja eesmärkides. Pikemaajaliste lepingute sõlmimine on trend rahvusvahelises praktikas eelkõige ülikoolide rahastamisel. Riikliku koolitustellimuse vahendid koos sellega kaasnevate täiendavate toetuste ning riikliku koolitustellimuse täitmise paindlikumate võimalustega on samm baasrahastamise poole, milleni jõudmine on kõrgharidusstrateegia eesmärk. Kvalitatiivselt uue rahastamismudeli rakendamiseni on võimalik jõuda pärast õppeasutuste hindamist ja üleminekut uue põlvkonna koolituslubadele, mis jõuab lõpule aastaks 2012.

Sisukord

Ülevaade kõrgharidusest Eestis	6
Üliõpilaste arv on kasvanud	6
Eesti üliõpilased eelistavad sotsiaalteadusi	7
Riik eraldab koolitustellimuseks aasta-aastalt rohkem raha	8
Riikliku koolitustellimuse esitamine	9
Riikliku koolitustellimuse koostamise protsess lähtub olemasolevast olukorrast	9
Riiklik koolitustellimus toetab riiklikult püstitatud prioriteete	11
Tulevaste potentsiaalsete üliõpilaste arvu prognoosid on oluliselt erinevad	13
Riiklik koolitustellimus esitatakse ka akrediteerimata õppekavade alusel lõpetajatele	15
Riiklik koolitustellimus ei ole soodustanud ülikoolide vahel koostööd	18
Riikliku koolitustellimuse täitmine	20
Kõrgkoolidel ei jätku prioriteetide täitmiseks piisavalt sisseastujaid	20
Kõrgkoolid ei suuda täita kõiki riikliku koolitustellimuse kohti	23
Kõrgkoolide katkestajate arv on suur	25
Kõrgkoolid ei suuda tagada tellitud hulgal lõpetajaid	30
3+2 süsteemi lõpetajate tellimise mudel ei tööta	37
Riik ei saa prioriteetsetes valdkondades piisavalt lõpetajaid	38
Riikliku koolitustellimuse täitmist Haridus- ja Teadusministeerium süsteemselt analüüsinud ei ole	40
Riigikontrolli soovitusel ning haridus- ja teadusministri vastused	43
Auditi iseloomustus	47
Auditi eesmärk	47
Hinnangu andmise kriteeriumid	47
Riigikontrolli varasemaid auditeid kõrghariduse valdkonnas	50

Ülevaade kõrgharidusest Eestis

Üliõpilaste arv on kasvanud

Kas teadsite, et

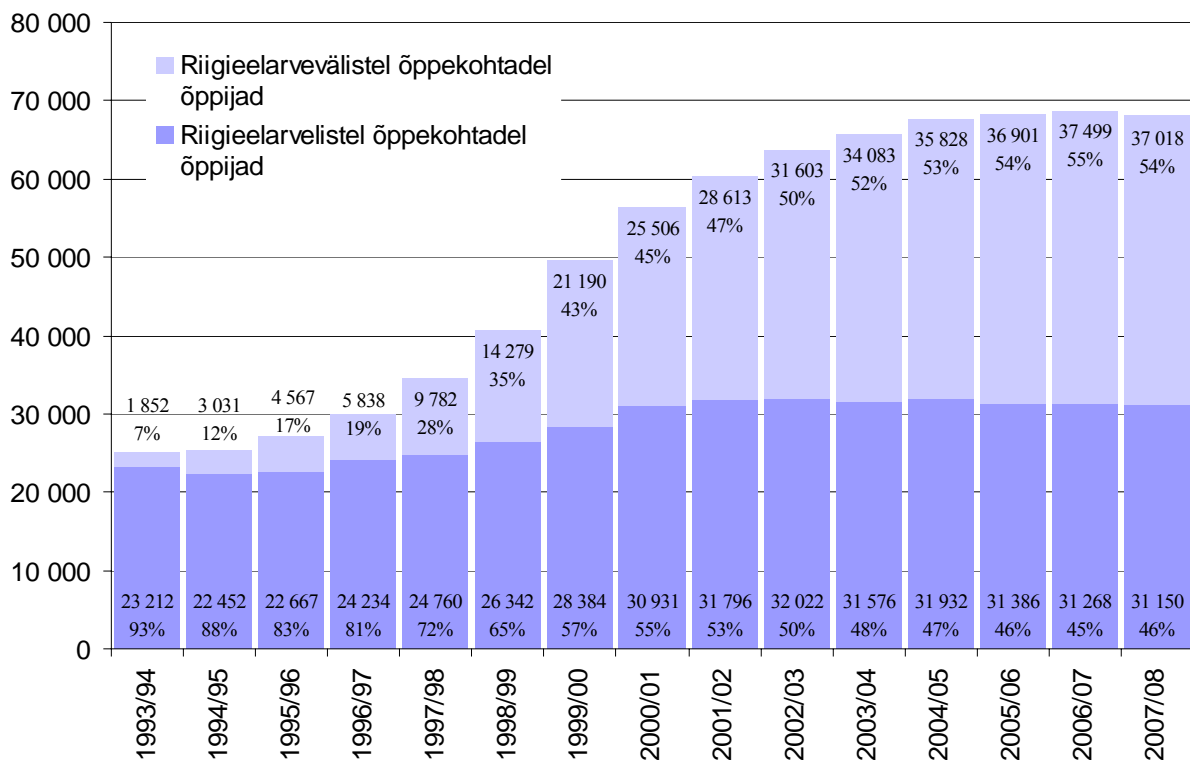
2002. aastal oli Eestis 49 õppeasutust, kus sai omandada kõrgharidust. 2008. aastal oli kõrgharidust pakkuvate õppeasutuste arv 35.

1. Kõrgharidust pakkuvaid institutsioone on Eestis kolme liiki: ülikoolid, rakenduskõrgkoolid ja rakenduskõrgharidust omandada võimaldavad kutseõppeasutused. Olemas on nii riiklikud, avalik-õiguslikud kui eraõiguslikud kõrgkoolid. 2008. aasta 1. mai seisuga on Eestis 35 kõrgkooli – 6 avalik-õiguslikku ülikooli, 5 eraülikooli, 10 riiklikku rakenduskõrgkooli, 11 erarakenduskõrgkooli, 2 riigi kutseõppeasutust ja 1 erakutseõppeasutus. Kõrgharidust pakkuvate õppeasutuse arv on viimase viie aasta jooksul vähenenud 14 võrra ja seda peamiselt erakoolide sulgemiste või ühendamiste tõttu.

2. Üliõpilaste arv on pidevalt kasvanud ning viimase kümne aasta jooksul on see enam kui kahekordistunud. 2007/2008. õppeaastal õppis Eesti kõrgkoolides 68 168 üliõpilast. 2005. aastal õppis kõrghariduse tasemel 65,6% vastavast eagrupist (suhe võrdluses 20–24-aastaste vanuserühmaga). 2004. aasta rahvusvahelises võrdluses ületab Eesti küll Euroopa Liidu keskmist, kuid jääb alla nii Põhjamaadele kui teistele Balti riikidele. Soomes on vastav näitaja üle 90%.

3. Üliõpilaste arvu kasv on tulnud peamiselt tasulistel kohtadel õppivate üliõpilaste arvu kasvust. 2007/2008. õppeaastal moodustasid tasulised õppekohad juba 54% kõikidest õppekohtadest. Seega saab riik riikliku koolitustellimuse kaudu mõjutada otseselt 46% üliõpilaste eriala valikuid.

Joonis 1. Üliõpilaste arv ja osakaal riigieelarvelistel ja riigieelarvevälistel õppekohtadel õppeaastatel 1993/1994–2007/2008

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

Eesti üliõpilased eelistavad sotsiaalteadusi

Kas teadsite, et

pea iga neljas Eesti üliõpilane õpib äriandust või haldust;

iga 12. õpib sotsiaal- või käitumisteadusi;

iga 15. õpib õigusteadusi;

iga 16. õpib arvutiteadusi;

iga 18. õpib tehnikaalasid (mehaanikat, elektroonikat, elektrotehnikat vms);

iga 26. õpib ehitust;

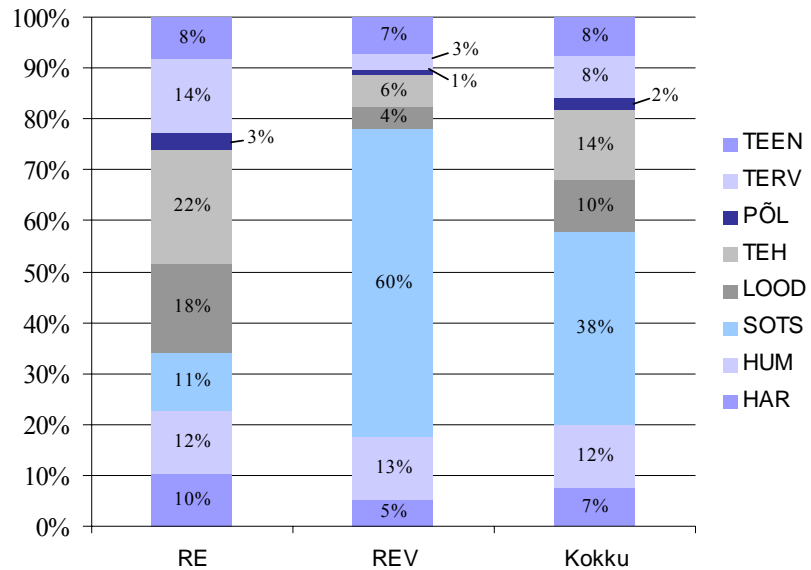
iga 56. õpib bioteadusi (bioloogiat, biokeemiat või keskkonnateadusi);

iga 59. õpib füüsikalisi loodusteadusi (keemiat, füüsikat või geoteadust);

iga 200. õpib matemaatikat või statistikat.

4. Riigi piiratud võimalused suunata üliõpilaste õppevaldkondade valikuid riikliku koolitustellimuse abil on viinud olukorrani, kus Eestis on üliõpilaste struktuur sotsiaal- ja humanitaarteaduste poole kaldu. Samas moodustavad riiklikust koolitustellimusest näiteks sotsiaalteaduste lõpetajad üksnes 12%. Seega on sotsiaalteaduste suurt osakaalu Eestis tingitud just riigieelarvevälistel õppekohtadel õppivatest tudengitest.

Joonis 2. Vastuvõtt kõrgharidusse 2007/2008. õa õppevaldkondade ja rahastamisallikate lõikes

Märkus: TEEN - teeninduse õppevaldkond (nt turismi- ja hotelliettevõtetus, kehakultuur, kaitseväelased, politsei), TERV- tervis ja heaolu, PÕL - põllumajandus, TEHN - tehnika, tootmine ja ehitus, LOOD – loodus- ja täppisteadused, SOTS- sotsiaalteadused, äriandust ja õigus, HUM – humanitaar ja kunst, HAR – haridus.

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

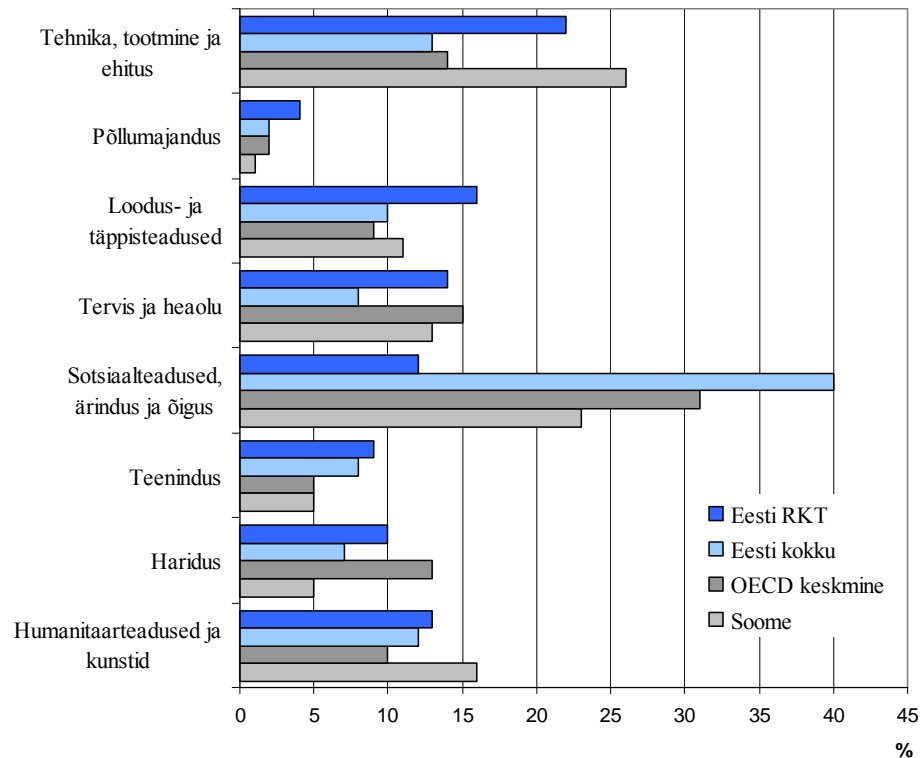
Kas teadsite, et

Lätis õppis 2005. aastal sotsiaalteadusi ja äriandust 54,5% kõigist üliõpilastest, mis on Euroopa Liidu kõrgeim näitaja.

Soomes õppis 2005. aastal sotsiaalteadusi ja äriandust 22,3% kõigist üliõpilastest, mis Euroopa Liidu madalaim näitaja.

5. Kui võrrelda Eesti ja teiste riikide üliõpilaste jagunemist õppevaldkondade kaupa, siis eristub selgelt meie suur sotsiaalteaduste osakaal. Riiklikult rahastatud õppekohtadest on aga eeliseisus tehnika, tootmine ja ehitus ning loodus- ja täppisteadused. Võrdlus OECD riikide keskmise ja Soomega on toodud joonisel 3.

Joonis 3. Soome, OECD keskmine ja Eesti (nii kogu kõrghariduse kui riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohad) õppekohtade jaotus õppevaldkondade lõikes (%)

Märkus: Andmed on eri aastate kohta ja pole seetõttu päris üksüheselt, vaid ligikaudselt võrreldavad, kuid olulisi muutusi aastatega toimunud ei ole.

Allikad: Soome andmed: Organisation of the education system in Finland 2004/05 (Eurydice);
 OECD andmed: UNESCO "Global Education Digest 2005" andmed 2002/2003;
 Eesti andmed: Haridus- ja Teadusministeerium 2007/2008

Riik eraldab koolitustellimuseks aasta-aastalt rohkem raha

Kas teadsite, et

2006/2007. õppeaastal maksis riik ühe riigieelarvelisel õppekohal õppiva üliõpilase kohta

- arstiõppes 105 000 krooni,
- lavakunsti erialal magistriõppes 180 000 krooni,
- õhusõiduki juhtimise erialal 324 000 krooni.

6. Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekoha baasmaksumuse kinnitab igal aastal Vabariigi Valitsus. 2008. aastal on õppekoha baasmaksumuseks 26 000 krooni bakalaureuseõppes ning 39 000 krooni magistriõppes (tavaliselt tellib riik magistrikohti, kuid seda tingimusega, et 1 magistriõppe kohta tuleks moodustada 1,5 bakalaureuseõppe kohta). Rakenduskõrghariduses moodustatava õppekoha baasmaksumus rakenduskõrgharidusõppes on 23 400 krooni. Doktoriõppe õppekoha maksumus on esimesel õppeaastal 150 000 krooni, mis moodustab 30% Haridus- ja Teadusministeeriumi kohustusest riikliku koolitustellimuse lepingu täitmisel doktoriõppe osas. Doktoriõppe õppekoha maksumus teisel õppeaastal on 150 000 krooni. Doktoriõppe õppekoha maksumus, mis kuulub tasumisele doktoriõppe lõpetamise järel, on 200 000 krooni ning moodustab 40% Haridus- ja Teadusministeeriumi kohustusest riikliku koolitustellimuse lepingu täitmisel.

7. Lisaks õppekoha baasmaksumusele kinnitab Vabariigi Valitsus õppevaldkondade koefitsiendid, millega diferentseeritakse eri õppekavade maksumust. Kõige madalam koefitsient on sotsiaalteaduse, äriduse ja õiguse valdkonnas (1,0) ja kõige kallim on õhusõiduki juhtimise õppekava koefitsient (18,0). Ülevaade riigieelarvest riikliku koolitustellimuse finantseerimiseks eraldatud rahast on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Riigieelarvest aastatel 2004–2008 riiklikuks koolitustellimuseks eraldatud raha, kr

	2004	2005	2006	2007	2008 ¹
Avalik-õiguslikud ülikoolid	710 803 437	761 232 500	888 040 314	979 833 793	1 276 843 090
Eraülikoolid	854 765	939 000	1 100 000	1 259 000	1 618 500
Ülikoolid kokku	711 658 202	762 171 500	889 140 314	981 092 793	1 278 461 590
Riiklikud rakenduskõrgkoolid	104 952 400	131 748 800	158 981 722	187 441 900	272 408 760
Erarakenduskõrgkoolid	3 632 060	7 383 700	12 071 067	15 570 333	20 675 980
Rakenduskõrgkoolid kokku	108 584 460	139 132 500	171 052 789	203 012 233	293 084 740
Kutsekõrgharidust pakkuvad kutseõppeasutused	86 722 600	53 477 833	52 697 667	31 031 667	30 436 900
Kutsekõrgharidust pakkuvad erakutseõppeasutused	0	0	60 000	276 000	733 200
Kutsekõrgkoolid kokku	86 722 600	53 477 833	52 757 667	31 307 667	31 170 100
KÕIK KOKKU	906 965 262	954 781 833	1 112 950 770	1 215 412 693	1 602 716 430

¹ Prognoos, täpsed andmed selguvad aasta lõpus.

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

8. Lisaks riikliku koolitustellimuse rahale saavad kõrgkoolid oluliselt tulu ka tasulistelt õppekohtadelt. Õppekoha maksumuse tasulisel õppekohal õppijatele kehtestab iga kõrgkool ise ja see võib olla erinev riikliku koolitustellimuse õppekoha maksumusest. Nii on juhtumeid, kus riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekoht on kallim kui riigieelarveväline õppekoht ehk sisuliselt ostab riik haridusteenust kallimalt, kui turg seda pakub. See probleem puudutab eeskätt tehnika ja tervise erialasid, kus õpe on kallim ja üliõpilased ei oleks ise suutelised panustama sellises mahus, nagu seda teeb riik. Sellele on Riigikontroll korduvalt tähelepanu juhtinud ülikoolides läbiviidud majandustegevuse auditite käigus, kuid Haridus- ja Teadusministeerium on jäänud seisukohale, et see on ülikoolide otsustada, kui suured õppeteenustasud nad kehtestavad.

Riikliku koolitustellimuse esitamine

Riikliku koolitustellimuse koostamise protsess lähtub olemasolevast olukorrast

9. Vastavalt ülikooliseaduse § 13¹ lõikele 1 esitab kõrghariduse riikliku koolitustellimuse Haridus- ja Teadusministeerium, „lähtudes prognoositavast kõrgharidusega spetsialistide vajadusest tööturul, ministeeriumide, omavalitsusüksuste liitude, registreeritud kutse- ja erialaliitude ning ülikoolide ettepanekutest, samuti riiklikuks koolitustellimuseks riigieelarves ette nähtud vahenditest”.

10. Riigi tasandil on kõige laiahaardelisemat pikaajalist tööhõive prognoosi alates 2003. aastast koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kuid see on aluseks eelkõige kutsehariduse koolitustellimuse koostamisel. Tegelikult kõrghariduse riikliku koolitustellimuse koostamisel sellest prognoosist otseselt ei lähtuta. Samuti ei esita ministeeriumid ettepanekuid kogu oma valitsemisala kohta. Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul tegeleb

kõige süsteemsemalt tööjõuvajaduse hindamisega Sotsiaalministeerium tervishoiutöötajate vajadust prognoosides.

Riikliku koolitustellimuse koostamise protsess

11. Koolitustellimuse koostamise protsessis peaks Haridus- ja Teadusministeerium esmalt analüüsima eelmiste aastate riikliku koolitustellimuse täitmist. Senini on see piirdunud peamiselt eelmiste aastate õppekohtade komplekteerituse hindamisega. Seejärel esitavad kõrgkoolid põhjendatud riikliku koolitustellimuse taotluse. Samal ajal kaasatakse sotsiaalsete partnerite esindajad, kes esitavad omapoolsed soovid ja ettepanekud riikliku koolitustellimuse kohta. Mõnede õppesuundade (nt infotehnoloogia) puhul on olemas ka uuringud, millest saab lähtuda riikliku koolitustellimuse koostamisel. Kogu selle informatsiooni põhjal koostab Haridus- ja Teadusministeerium esialgse riikliku koolitustellimuse lõpetajate arvu ja tasemete lõikes laiemate õppevaldkondade kaupa ning esitab selle riikliku koolitustellimuse komisjonile. Riikliku koolitustellimuse komisjon koosneb ministeeriumite (v.a Kaitseministeerium), Eesti Tööstus- ja Kaubandus- ja Tööstuskoja, Rektorite Nõukogu, Rakenduskoolide Rektorite Nõukogu, Statistikaameti ning Üliõpilaskondade Liidu esindajatest.

12. Kui riikliku koolitustellimuse komisjon on ettepaneku heaks kiitnud, alustab ministeerium läbirääkimisi ülikoolidega konkreetsete õppekohtade jaotuse üle. Sisuline diskussioon toimub peamiselt Rektorite Nõukogus, kus ülikoolid otsivad üksmeelt. Viimastel aastatel on see väljendunud stabiilsuses ning eelmiste aastate tellimuse jaotust muudetakse minimaalselt. Sisuliselt on ülikoolid omavahel kokku leppinud, et väljakujunenud proportsioone ei muudeta ning ümberjagamised puudutavad üksikuid ning lisandunud kohti. Riiklik koolitustellimus vormistatakse ülikooli ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vahelise halduslepinguna. Riiklike rakenduskõrgkoolide koolitustellimuse kinnitab haridus- ja teadusminister oma käskkirjaga.

13. Igal aastal sõlmib Haridus- ja Teadusministeerium ülikoolidega ja eraõiguslike kõrgkoolidega riikliku koolitustellimuse lepingud. Lepingus määratakse lõpetajate arv kõrgharidusastmeti õppevaldkondade, vajaduse korral õppesuundade või õppekavade kaupa. Haridus- ja Teadusministeerium finantseerib tavaliselt õppekohti vastavalt riikliku koolitustellimuse lepinguga määratud magistrikraadiga lõpetajate arvule. Finantseerimine toimub magistriõppe õppekoha arvestusliku maksumuse ulatuses alates bakalaureuseõppe nominaalkestuse algusest magistriõppe nominaalkestuse lõpuni, kuid mitte kauem kui viis aastat.

14. Riikliku koolitustellimuse esitamisel lähtutakse eelkõige olemasolevast olukorrast ja riiklikult seatud prioriteetidest. Laiihaardelisi prognoose kõrgharidusega spetsialistide vajaduse kohta pikemas perspektiivis ei ole. Prognoose koostatakse ja on võimalik koostada üksnes kitsaste erialade kohta (nt tervishoiutöötajad).

15. 2006. aastal moodustati Eestis Arengufond, mis muu hulgas peaks tegelema arenguseirega. Arenguseire eesmärgiks on teaduse, tehnoloogia, majanduse, keskkonna ja ühiskonna pikaajaliste arengute süstemaatiline hindamine ning vastavate uuringute ja analüüside tegemine, tuvastamaks Eestile olulised võtmevaldkonnad ja strateegilised arengusuunad. Sisuliselt peaks Arengufond kaardistama 5–6 võtmevaldkonda, milles

Eestil on potentsiaali olla tulevikus konkurentsivõimeline ja omada regiooni liidripositsiooni ning millel on oluline sotsiaalmajanduslik mõju ühiskonnale. Arengufondi osalemine riikliku koolitustellimuse koostamisel on senini selgelt sätestamata ja Arengufondi pole kaasatud riikliku koolitustellimuse komisjoni.

16. Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatakse alla 50% kõrgkoolides avatavatest õppekohtadest. Ülejäänud õppekohad moodustatakse riigieelarvevälistel õppekohtadel õppivatele üliõpilastele. Seega mõjutab riikliku koolitustellimuse esitamine ligikaudu poolte kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamist, mistõttu on riiklikult raske suunata kogu kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamist õppevaldkondade lõikes. Riigikontrolli hinnangul on koolitustellimuse koostamise protsess stabiliseerunud ja välja kujunenud olemasolevaid võimalusi arvestades.

17. **Riigikontrolli soovib haridus- ja teadusministril** senisest aktiivsemalt kaasata Arengufondi kõrgharidust puudutavate strateegiliste otsuste väljatöötamise ja riikliku koolitustellimuse koostamisse.

Haridus- ja teadusministri vastus: HTM nõustub ettepanekuga ja teeb Eesti Arengufondile ettepaneku esitada oma esindaja riikliku koolitustellimuse komisjoni. Oleme Eesti Arengufondi esindaja juba kaasanud käesoleva aasta aprillis moodustatud kõrghariduse nõukoja koosseisu. Kõrghariduse nõukoja üheks ülesandeks on anda haridus- ja teadusministrile tagasisidet, kas olemasolev kõrghariduspoliitika tagab kõrgharidussüsteemi arengu vastavuse ühiskonna huvidele, jätkusuutlikkuse ning rahvusvaheliselt võistlusvõimelise kvaliteedi. HTM ootab ühtlasi Eesti Arengufondi poolt läbiviidavate arenguseirete tulemusi lootuses neid riikliku koolitustellimuse esitamisel arvestada. Teadaolevalt on 2008. aastal alustatud seiret töötleva tööstuse, teeninduse ning IKT sektoris.

Riiklik koolitustellimus toetab riiklikult püstitatud prioriteete

18. Eri strateegiates ja tegevuskavades on kõrgharidusele püstitatud mitmeid eesmärke, sh näiteks paindlikkus, tõhusus, rahvusvaheline konkurentsivõime (Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007), vajadus teenida Eesti arenguhuviseid ja innovatsiooni, vastata Eesti ühiskonna vajadustele ja tööturu ootustele (Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015). Selgeid riigi poolt püstitatud prioriteete koolitustellimusele aga vähem. Läbivalt tähtsustatakse loodus- ja täppisteadusi, tehnikavaldkondi ja doktoriõpet ning teatava hulga riikliku koolitustellimuse kohtade loomist keskhariduse omandanutele. Neile prioriteetidele on seatud ka konkreetsed mõõdetavad eesmärgid.

Õppekohtade arv

19. Mitmes strateegilises dokumendis on riik lubanud luua teatava hulga riikliku koolitustellimuse kohti. Täpsete näitajate poolest aga on dokumendid kohati vastuolulised, mistõttu on raske hinnata eesmärkide täitmist. Nii tuleks kõrghariduse tasemel riikliku koolitustellimuse õppekohti tagada:

- Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 kohaselt 50%-le üldkeskhariduse omandanutele ning kuni 10%-le kutseõppeasutuste põhihariduse baasil lõpetanutele, eelistatult rakenduskõrghariduses (2006–2008);

- Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015 järgi aastatel 2006–2008 *vähemalt* 50%-le üldkeskhariduse omandanutele ning 10%-le kutsekeskhariduse omandanutele;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava „Tark ja tegus rahvas” järgi aastani 2008 arvestuslikult *kuni* 50%-le üldkeskhariduse omandanutele ning 10%-le kutsekeskhariduse omandanutele (kõrghariduse esimesel astmel ligikaudu 6300 noorele).

Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Statistikaameti andmetel omandas keskhariduse 2007. aastal 12 236 noort gümnaasiumites ja 6718 kutsekoolides. Samal aastal loodi riikliku koolitustellimuse alusel kokku ligikaudu 6553 õppekohta bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppes ning integreeritud õppes¹, kusjuures alla poole neist moodustasid rakenduskõrghariduse õppekohad. Seega Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukavas „Tark ja tegus rahvas” toodud eesmärgid on järgitud, kuid kahes ülejäänud dokumendis seatud näitajatele on veidi alla jäädud. 50% üldkeskhariduse omandanutest ning 10% kutseõppeasutuste lõpetanutest oleks tähendanud 6891 õppekohta.² Tulevikku silmas pidades, kus keskkooli lõpetajate arv langeb, aga ei ole sama eesmärgi täitmine tõenäoliselt probleem.

20. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril viia eri strateegilistes dokumentides seatud tulemusnäitajad omavahel kooskõlla.

Haridus- ja teadusministri vastus: Täname erinevusi märkamast ja neile tähelepanu juhtimast. Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015 koostamisel võeti aluseks Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavas 2005–2007 ning HTM-i valitsemisala arengukavas „Tark ja tegus rahvas” juba sõnastatud eesmärk ning kõrgharidusstrateegia sõnastuseks pakkus HTM välja alljärgneva. Riigieelarveliste vahenditega kaetud õppekohad luuakse kõrghariduse esimesel astmel arvestuslikult vähemalt 50%-le üldkeskhariduse omandanutest, võimaldades ligikaudu 6300 noorel alustada õpinguid kõrghariduse esimesel astmel riiklike vahendite toel (2005–2008). Põhiharidusejärgse kutse-, kesk- ja rakenduskõrghariduse paremaks sidustamiseks eraldatakse ressursid kuni 10%-le kutseõppeasutuste lõpetajatest, eelistatult rakenduskõrghariduses. Kõrgharidusstrateegia töörühmas ja kooskõlastusringil tehti muudatusettepanekud, mille üheks eesmärgiks oli sõnastuse lühendamine ning teiseks eesmärgiks piirava määratluse „kuni” asendamine soodsamale olukorrale suunatusega ehk sõnaga „vähemalt”. Ebaoluliseks peeti ka täpsustust, et õppekohtade loomine on arvestuslik ehk HTM ei pea tagama vastavas osakaalus õppekohti äsja keskhariduse omandanutele ning et õppekohtade arv on vähemalt 6300 (mõnes tööversioonis kuni 6500). Eesmärgi arvestuslikuna käsitlemist on HTM

¹ Sh on arvestatud, et iga tellitud 3+2 magistriõppe lõpetaja kohta loodi 1,5 bakalaureuseõppe kohta.

² Arvestada tuleb, et nendes arvutustes on eeldatud, et kõik loodud kohad täidetakse äsja keskhariduse lõpetanutega, kuid tegelikkuses astub kõrgkoolidesse ka varasematel aastatel lõpetanuid.

silmas pidanud, kuid kõrgharidusstrateegia sõnastus seda tõepoolest välja ei too, millele viidatakse ka kontrolliaruandes (joonealune märkus 2 lk 11). Samuti võib öelda, et 2005. aastal olid lõpetajate prognoosid paratamatult mõnevõrra ebatäpsed, kuid HTM on lähtunud konkreetsetest arvudest, mis olid kõrgharidusstrateegia koostamisel taustateadmiseks ning lugenud üle 6500 riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekoha loomist kõrgharidusstrateegia eesmärgi täitmiseks. Nimetatud eesmärk kehtis perioodile, mis lõpeb aastal 2008. HTM püüab edasises töös jälgida kooskõla kõrgharidusstrateegia ja HTMi valitsemisala arengukava vahel.

Loodus-, täppis- ja tehnikateadused kui prioriteet

21. Eesti kõrgharidusstrateegias aastateks 2006–2015 on sätestatud, et aastaks 2010 kasvab loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkondade lõpetajate osakaal 19,3%-lt vähemalt 22%-le (samase Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava „Tark ja tegus rahvas” eesmärgiks 22% aastaks 2011) ja aastaks 2015 peaks see olema juba 24%. 2007. aastal esitatud riiklikus koolitustellimuses moodustas loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkondades tellitud lõpetajate osakaal 36%. Nende valdkondade lõpetajaid oli aastal 2007 kokku 21,1%. Seega lõpetajate osakaal neis valdkondades on kasvanud ning esitatud riikliku koolitustellimuse kohaselt peaksid eesmärgid olema saavutatavad, kuigi probleeme on olnud üliõpilaste vastuvõtu ja õppetöö katkestamisega (vt selle kohta punktid 50-61).

Doktoriõpe kui prioriteet

22. Doktorikraadiga lõpetanute arvu kasvu mainitakse mitmes strateegilises dokumendis:

- Eesti kõrgharidusstrateegia 2006–2015 rakendusplaanis aastateks 2008–2010 leitakse, et doktorikraadi kaitsnute arv peaks võrreldes 143 lõpetanuga 2006. aastal tõusma 2010. aastaks 230 ja 2015. aastaks 300 lõpetajani;
- Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007–2013 “Teadmistepõhine Eesti” seab aastaks 2013 eesmärgiks 300 doktoriõppe lõpetajat;
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm aastateks 2007–2011 ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava „Tark ja tegus rahvas” näevad ette, et aastaks 2011 kasvab doktoriõppe lõpetajate arv 250ni aastas.

2006. aastal esitati riiklik koolitustellimus 250 doktorile (peaksid nominaalajaga lõpetama aastal 2010) ja tegelikult võeti vastu 444 doktoranti, 2007. aastal esitati koolitustellimus 270 doktori kohta (peaksid nominaalajaga lõpetama aastal 2011) ja võeti vastu 541. Seega teoreetiliselt peaksid olema loodud eeldused püstitatud eesmärkide saavutamiseks, kui loodud õppekohti suudetakse täita ning doktorandid ei katkesta õpinguid (vt ka punktid 86-87).

Tulevaste potentsiaalsete üliõpilaste arvu prognoosid on oluliselt erinevad

23. Haridus- ja Teadusministeerium on Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015 seletuskirjas ning rakendusplaanis 2008–2010 välja toonud rahvastikuprognosi, mis erineb oluliselt Eurostati prognoosist. Eurostat hindab, et järgmistel aastatel on Eestis üldhariduskooli lõpetajaid

(vanusegrupp 16–18 eluaastat) ehk potentsiaalseid kõrgkoolidesse sisseastujaid palju rohkem, kui kõrgharidusstrateegias oodatakse (vt tabel 2). Lähiaastatel on vahe mitu tuhat ja aastal 2016 koguni üle 8000 noore.

Tabel 2. Eeldatav rahvaarv 16–18-aastaste noorte vanusegrupis

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kõrgharidusstrateegias (KHS) toodud andmed	58 790	53 827	48 961	44 389	41 173	38 942	37 653	36 686	33 151	27 104
Eurostati prognoos	63 206	58 641	53 801	48 095	43 877	39 927	38 261	36 987	35 866	35 189
Riigikontrolli arvutused Eesti Statistikaameti (ESA) andmete põhjal	63 202	58 771	54 019	48 392	44 218	40 335	38 741	37 582	36 454	35 825
KHS ja Eurostati andmete erinevus	4416	4814	4840	3706	2704	985	608	301	2715	8085

Allikas: Eesti kõrghariduse strateegia aastateks 2006–2015 ja selle rakenduskava, Eurostat, Eesti Statistikaamet

24. Haridus- ja Teadusministeerium on „Eesti kõrghariduse strateegias aastateks 2006–2015” ja selle rakenduskavas tulevaste üliõpilaste arvu prognoosimisel lähtunud Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS andmetest. PRAXISE prognoos põhineb 2000. aasta rahvaloenduse andmetel ja hõlmab alalist elanikkonda. Eurostati prognoos tugineb 2004. aasta andmetele. Võrreldes PRAXISE ja Eurostati prognoose Eesti Statistikaameti andmetega rahvastiku selle eagrupi kohta, kes peaks prognoosides näidatud aastatel vastavasse vanusegruppi jõudma, võib öelda, et Eurostati prognoos on usaldusväärsem. Eesti Statistikaameti andmete puhul ei ole tegemist prognoosiga, vaid eeldatava eagrupi praeguse rahvastikuarvuga (seisuga 01.01.2007), mis ei võta arvesse võimalikke surmasid, väljarännet jms.

25. Kõrgharidusstrateegia rakendusplaani 2008–2010 andmetel jätkas 2005. aastal kõikidest gümnaasiumilõpetajatest 63% samal aastal õpinguid kõrghariduse tasemel. Seega peaks meil Eurostati prognoosi alusel 2016. aastal olema vanuserühmas 16–18-eluaastat enam kui 8000 noort rohkem kui kõrgharidusstrateegias arvestatud. Nii suur võimalik eksimus potentsiaalsete üliõpilaste arvus mõjutab oluliselt kõrghariduspoliitikas seatud eesmärkide täitmist ning peaks panema ka ülikoolid oma strateegiaid ümber hindama. Oodatust suurem potentsiaalsete üliõpilaste arv muudab eesmärgiks seatud lõpetajate arvu saavutamise tõenäoliselt lihtsamaks ning ülikoole ohustav üliõpilaste arvu vähenemine ei oleks nii järsk.

26. Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel toodud kõrghariduse statistiliste näitajate ülevaates³ on toodud Eesti elanike eagruppide prognoos aastani 2020, mis baseerub Eurostati andmetel ning ühtib tabelis 2 toodud Eurostati prognoosiga, kuid sellele vaatamata pole

³ Ülevaade leitav järgmiselt lingilt:
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7098>

Haridus- ja Teadusministeerium korrigeerinud oma arengukavades toodud rahvastikuprognose.

27. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril üle vaadata strateegiliste dokumentide aluseks võetud potentsiaalsete üliõpilaste arvu prognoosid.

Haridus- ja teadusministri vastus: Kõrgharidusstrateegia seletuskirjas on 16–18 aastaste noorte arvu prognoos toodud välja eesmärgiga osundada noorte arvu kahanemise tendentsile, mis mõjutab kõiki haridustasemeid. Otseseid arvestusi nimetatud prognoosi kasutades kõrgharidusstrateegias tehtud ei ole. Kõrgharidusstrateegia ettevalmistamise ja kooskõlastamise käigus (eelkõige 2005. aastal) ei olnud veel võimalik kasutada Eurostati prognoosi. Riikliku koolitustellimuse kavandamine on seotud palju lühema ajahorisondiga ning seetõttu on võimalik kasutada täpsemaid lähteandmeid. Kõrgharidusstrateegia järgmises rakendusplaanis on HTM-il võimalik täpsustada potentsiaalset õppijate arvu, arvestades ka õppijaskonna vanuselise struktuuri muutustega.

Riiklik koolitustellimus esitatakse ka akrediteerimata õppekavade alusel lõpetajatele

Õppekava akrediteerimine – tegevus, mille käigus antakse hinnang ning võetakse vastu otsus ülikooli õppekava kohta. Annab ülikoolile õiguse välja anda riiklik haridust tõendav dokument ehk diplom (ülikooliseadus). Juhul kui õppekava saab negatiivse akrediteeringu, puudub kõrgkoolil õigus välja anda riiklikult tunnustatud diplomit.

28. Riik valvab kõrghariduse kvaliteedi üle peamiselt **õppekavade akrediteerimise** kaudu. Akrediteerimist teostab Kõrghariduse Hindamise Nõukogu ja seda korraldab Kõrghariduse Akrediteerimise Keskus. Kõrghariduse Hindamise Nõukogu lähtub kõrgkooli või õppekava akrediteerimisel lõppotsuse tegemisel eneseanalüüsi aruandest, akrediteerimisstandarditest, eksperdikomisjoni hinnangutest ning kõrgkoolide vastuskirjadest eksperdiraportile. Õppeasutusel on õigus taotleda õppekava või kõrgkooli akrediteerimist igal ajal, kuid reaalselt on suutnud Kõrghariduse Akrediteerimise Keskus aastast korraldada kuni 25 eksperdirühma külastust, mistõttu ei pruugi akrediteerimine toimuda ülikooli poolt soovitud ajal.

29. Tulenevalt ülikooliseadusest võib riik esitada riikliku koolitustellimuse ka akrediteerimata õppekavade alusel, kui see riikliku koolitustellimuse lepingus nii kokku lepitakse. Alates 2003. aastast on riikliku koolitustellimuse lepingutes sätestatud, et akrediteerimata õppekavade puhul kohustub ülikool taotlema õppekava akrediteerimist pärast seda, kui õpilased on läbinud 2/3 õppekava nominaalsest mahust ja enne kui esimesed üliõpilased selle täidavad.

30. Kokku on aastatel 1997–2007 akrediteeritud 1207 õppekava (osa neist kaks või enam korda). Täieliku akrediteeringu on saanud 919 õppekava, tingimisi 249 ning akrediteerimata on jäetud 39 õppekava. Lisaks on läbinud institutsionaalse akrediteerimise 5 kõrgkooli – Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Tervishoiu Kõrgkool ning Tallinna Tervishoiu Kõrgkool. Tartu ülikool on läbinud ka Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooni poolt läbiviidud asutusehindamise.

31. 2007/2008. õppeaasta alguseks oli 633-st õppekavast, millele toimus sellel õppeaastal vastuvõtt, akrediteeritud 530 ehk 83,7%. Kokku õppis akrediteeritud õppekavade järgi 93% kõikidest Eesti kõrgkoolide üliõpilastest. Kuna akrediteerimist vajavaid õppekavu on palju, siis kohati

on järjekorrad pikad ja mõned õppekavad peavad akrediteerimist ootama mitu aastat. Kõige problemaatilisem on Tartu Ülikool, kus õppekavu on kõige rohkem ja seetõttu ka akrediteerimise järjekorrad pikemad kui teistes ülikoolides.

32. On mitmeid õppekavasid, mille järgi õppinud üliõpilased on läbinud õppekava enne, kui see on akrediteeritud. Näiteks on Haridus- ja Teadusministeerium tellinud Tartu Ülikoolilt ökoloogia ja elustiku õppekava lõpetajaid juba alates 2003. aastast, kuid õppekava akrediteeriti alles 2008. aasta kevadel. Analoogne olukord on Tartu Ülikooli klassiõpetaja õppekavaga, mille alusel on esitatud koolitustellimust alates 2003. aasta sügisest, kuid õppekava akrediteeriti alles 2007. aasta lõpuks.

33. Haridus- ja Teadusministeerium on esitanud riikliku koolitustellimuse akrediteerimata õppekavade alusel isegi sellistel juhtudel, kui samas linnas õpetatakse analoogset ala akrediteeritud õppekava järgi. Nii näiteks esitas Haridus- ja Teadusministeerium 2007. aastal riikliku koolitustellimuse Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledži maastikuarhitektuuri õppekava bakalaureuseõppe lõpetajatele, kuigi õppekava oli akrediteerimata. Samas oli Eesti Maaülikoolil Tartus olemas riiklikult akrediteeritud ja rahvusvaheliselt tunnustatud maastikuarhitektuuri õppekava nii bakalaureuse kui ka magistriõppe tasemel (vt ka näide 1).

34. Riiklik koolitustellimus on ühel juhul esitatud ka õppekava alusel, mis ei saanud hiljem akrediteeringut. Selleks oli Tallinna Majanduskooli infotehnoloogia õppekava. Negatiivse akrediteeringu saamise järel õppekava suleti ning üliõpilased viidi üle Eesti Infotehnoloogia Kolledžisse. Tallinna Majanduskoolis enam infotehnoloogiaalast õpet ei toimu.

35. Juhul kui riiklik koolitustellimus esitatakse akrediteerimata õppekava alusel, tekib risk, et riigi tellimusel õppima asunud üliõpilased ei omanda riiklikult tunnustatud diplomit. Riik on seega esitanud üliõpilastele pakutava õppe kvaliteedi kohta vastuolulist informatsiooni.

36. Haridus- ja Teadusministeeriumil on kavas muuta olemasolevat akrediteerimise korraldust. Käesoleva kontrolliaruande koostamise ajaks on Haridus- ja Teadusministeerium ette valmistanud „Ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse” eelnõu. Selles on sätestatud, et alates 01.01.2009 luuakse iseseisev kõrghariduse kvaliteediagentuur, mis viib läbi kõrgkoolide institutsionaalset akrediteerimist ning kõrgharidustaseme õppekavagruppide kvaliteedi hindamist. Alates 01.01.2012 on plaanis rakendada korraldust, kus õppeasutus võib kõrgharidustaseme õpet läbi viia üksnes juhul, kui Vabariigi Valitsus on andnud selleks koolitusloa – õiguse nimetatud õppekavagrupis õpet läbi viia ja väljastada riiklikke lõpudokumente. Sellega tagatakse, et kõik lõpudokumendid, mille väljastamiseks on õppeasutusele antud õigus, on riiklikult tunnustatud ning kaob olukord, kus üliõpilasel ei ole õppekava järgi õppima asudes kindlust, kas tema lõpetamise hetkel on õppekava akrediteeritud ja kas tal on võimalik saada riiklikult tunnustatud lõpudokument või mitte.

37. Riigikontroll toetab Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt ettevalmistatud muudatusi akrediteerimise ümberkorraldamisel. Kavandatavad muudatused aitavad suurendada üliõpilaste kindlustunnet,

et omandatav kõrgharidus on riiklikult tunnustatud, ja samas suurendab ülikoolide paindlikkust õppekavade muutmisel ning täiendamisel, kuna õppekava muutmisel ei pea enam taotlema Kõrghariduse Hindamise Nõukogult selle uuesti akrediteerimist.

38. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril vältida riikliku koolitustellimuse esitamist, kui õppekavad on akrediteerimata ja alternatiivina on olemas võimalus tellida samasuguse akrediteeritud õppekava järgi lõpetajaid. Tagada, et riiklik koolitustellimus esitataks ainult sellistele õppekavade alusel, mille lõpetamisel väljastatakse riiklikult tunnustatud diplom.

Haridus- ja teadusministri vastus: Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohal õppijale peab tõepoolest tagama, et lõpetamisel väljastatakse riiklikult tunnustatud diplom. Sel eesmärgil on HTM välja töötanud ka kontrolliaruandes nimetatud ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu. Akrediteerimata õppekavadele riikliku koolitustellimuse õppekohtade loomise lubamine (riikliku koolitustellimust ei esita HTM lepingus konkreetsetele õppekavadele) on osaliselt lähtunud sellest, et alati ei ole sarnasel õppekaval või samas õppesuunas õppe pakkumine ebaotstarbekas dubleerimine. Näiteks on 2001.–2002. aasta kõrghariduse reformikavast ning õpetajakoolituse arendamisele suunatud meetmetest lähtudes toetatud õpetajakoolituses õppekohtade loomist nii Tartus kui Tallinnas, kuid akrediteerimise toimumise aega tuli ülikoolidel neist sõltumatutel põhjustel oodata. Akrediteerimiskomisjoni visiidi ootamine on olnud kehtiva kvaliteedikindlustamise süsteemi üks nõrkus. Sellest tulenevalt õppekaval riigieelarvelise õppe lõpetamine on aga otsus, mis puudutab ka juba õppivate üliõpilaste olukorda. Riikliku koolitustellimuse õppekohtade kaotamine mõnel õppekaval võib kaasa tuua õppejõudude lahkumise, eelarveprobleemid õpet läbiviivale üksusele ning seeläbi õppe kvaliteedi languse juba õppivatele üliõpilastele. Pikemaajaliselt eksisteeriva dubleerimise kaotamine nõuab seetõttu ka kõrgkoolidele töö ümberkorraldamise võimaluste loomist. Teistes riikides on taolisi probleeme lahendatud lisavahendite andmise ja/või koostöövõimaluste loomisega. HTM on koostöö soodustamist alustanud ühisõppekavade avamiseks õiguslike aluste loomisest. Järgmise sammuna asub HMT toetama kvaliteetsete ühisõppekavade väljatöötamist ning tõhusamat võrgustumist, rakendades selleks struktuuritoetuste vahendeid. Kuna erinevad koostööd toetavad meetmed on vajanud väljatöötamiseks aega ning pidev konkurents on kõrgkoolidele kurnav, lepiti kõrgharidusstrateegia koostamisel kolmeks aastaks kokku stabiilsuse periood. Sel perioodil ei nähtud ette olulisi kahandamisi ja ümbertõstmisi kõrgkoolide riikliku koolitustellimuse mahtudes. Kõige negatiivsemaks ressurside killustamise näiteks on tõepoolest olnud maastikuarhitektuuri eriala dubleerimine Tartus. Hoolimata HTM-i püüetest suunata kõrgkooli koostööle, ei õnnestunud ülikoolide erimeelsusi lahendada ning ajapuudusel mindi kompromissidele. HTM teeb tööd selle nimel, et akrediteerimata õppekavadele ei oleks riiklikku koolitustellimust hiljemalt 2010. aastal enam vaja esitada.

Riiklik koolitustellimus ei ole soodustanud ülikoolide vahel koostööd

39. Haridus- ja Teadusministeerium ei ole riikliku koolitustellimuse esitamisel seadnud eesmärgiks soodustada kõrgkoolide omavahelist koostööd ning see on viinud olukorrani, kus riiklik koolitustellimus esitatakse eri ülikoolide õppekavade alusel, mis on sisult väga sarnased ning erialalt sarnase väljundiga. Tihti toimub sarnaste õppekavade järgi õpe ka samas linnas. Riiklik koolitustellimus esitatakse täiendavalt ka akrediteerimata õppekavade alusel, kuigi samas toimub õpe akrediteeritud õppekava järgi riikliku koolitustellimuse alusel.

Näide 1

Maastikuarhitektuuri eriala Eesti Maaülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledžis

Haridus- ja Teadusministeerium esitas 2007. aastal riikliku koolitustellimuse nii Tallinna Tehnikaülikooli kui ka Eesti Maaülikooli maastikuarhitektuuri eriala lõpetajatele. Mõlema kõrgkooli puhul toimub õpe täies mahus Tartus. Tallinna Tehnikaülikooli poolt pakutav maastikuarhitektuuri õppekava on akrediteerimata.

Eesti Maaülikoolis õpetatakse maastikuarhitektuuri eriala alates 1996. aastast. Maaülikooli maastikuarhitektuuri eriala on tihedalt seotud keskkonnakaitse õppesuunaga ja bakalaureuseõppes toimub õpe maastikukaitse ja -hoolduse õppekava järgi, kus spetsialiseerutakse maastikuarhitektuuri erialale. Riiklik koolitustellimus 2007. aastal oli 11 magistrile (ehk 17 bakalaureusele). Eesti Maaülikooli õppekavad on läbinud nii riikliku akrediteerimise kui ka saanud Euroopa riikide maastikuarhitektide erialaliitude organisatsiooni tunnustuse. Eesti Maaülikooli õppekava tugevuseks on nende endi sõnul õppekava mitmekesisus ja integratsioon teiste oma ülikooli erialadega. Maastikuarhitektuur on olnud Eesti Maaülikooli populaarseim eriala.

Tallinna Tehnikaülikool õpetab maastikuarhitektuuri eriala alates 2006. aastast, kui seoses Eesti Maaülikoolis toimunud struktuurireformiga otsustas osa õppejõude asuda tööle Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledžis. Riikliku koolitustellimuse kohti oli bakalaureuseõppes 2007. aastal 6, kuid Tallinna Tehnikaülikool võttis riikliku koolitustellimuse kohale õppima 16 üliõpilast, mis oli tingitud asjaolust, et kehtestatud 80 punkti lävendi ületas planeeritud rohkem sisseastujaid. Tallinna Tehnikaülikooli õppekava eripäraks on nende endi sõnul tugev integreeritus inseneriteadusega ning suur praktilise õppe osakaal. Õppe korraldamist Tallinnas ei peeta õppejõudude puuduse tõttu võimalikuks.

Omavahelist koostööd teevad ülikoolid maastikuarhitektuuri õpetamisel minimaalselt ning see seisneb peamiselt vastastikku tudengitööde juhendamises ja oponentimises.

Mõlemad ülikoolid tunnistasid, et nende poolt pakutavad maastikuarhitektuuri õppekavad on erinäolised, kuid neil on kokkupuutepunkte nii omavahel kui ka teiste ülikoolidega. Mõlemad kaasavad õppetöö korraldamisse ka teiste ülikoolide või erialade õppejõude.

Allikas: Riigikontrolli juhtumi analüüs

40. Üks võimalus eri ülikoolide tugevusi ära kasutada oleks ühisõppekavade loomine. Kehtiv õigusruum, ei ole aga ühisõppekavade loomist soodustanud, sest on puudunud võimalus välja anda ühine diplom. Ühisõppekavasid on siiani tehtud teiste riikide ülikoolidega rahvusvahelise koostöö raames. Olukorra parandamiseks on Haridus- ja Teadusministeerium ette valmistanud „Ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate teiste seaduste muutmise seadus” eelnõu, mis peaks oluliselt lihtsustama kõrgkoolidevahelist koostööd. Ettevalmistatud seaduseelnõus luuakse õiguslik alus ühisõppekavade loomiseks ja rakendamiseks ning sätestatakse tingimused, mis selleks peavad olema täidetud. Nimetatud muudatuste eesmärgiks ongi eelnõu seletuskirjas märgitud õppekavade ja õppe kvaliteedi parandamine, koondades ressursse ja arendades koostööd, vältides dubleerimist ning edendades õppeasutustevahelist spetsialiseerumist. Samas püütakse saavutada selgemat tööjaotust õppeasutuste vahel.

Näide 2

Kunstiõpetaja eriala Eesti Kunstiakadeemias ja Tallinnas Ülikoolis

Haridus- ja Teadusministeerium tellib kunstiõpetajaid nii Tallinna Ülikoolist kui ka Eesti Kunstiakadeemiast. Mõlema ülikooli puhul toimub õpe Tallinnas.

Eesti Kunstiakadeemiale esitatud riiklik koolitustellimus kunstiõpetaja erialale oli 2007. aastal 7 magistrit (11 bakalaureust). Lisaks veel magistriõppe kohad juba töötavatele õpetajatele. Kõik kunstiõpetaja õppekavad on riiklikult akrediteeritud ning lisaks on Eesti Kunstiakadeemia läbinud institutsionaalse akrediteeringu. Õppekava tugevuseks on nende endi hinnangul tugev kunstiteoreetiline haridus ja integreeritus teiste kunsti erialadega ja suutlikkus kaasas käia tänapäeva kunsti arengusuundadega. Eesti Kunstiakadeemia peab muu hulgas kunstiõpetuse eriala pakkumist oluliseks, et tagada väljund tööturule neile lõpetajatele, kellest ei saa tippkunstnikke.

Tallinna Ülikooli riiklik koolitustellimus kunstiõpetaja erialale on 11 magistrit (ehk 17 bakalaureust). Lisaks veel magistriõppe kohad juba töötavatele õpetajatele. Kõik kunstiõpetaja eriala õppekavad on akrediteeritud. Õppekava tugevuseks nende endi hinnangul on õpetajakoolitus ja õppepraktika.

Omavahelist koostööd teevad ülikoolid minimaalselt. Vastastikku tehakse koostööd peamiselt tudengitööde juhendamisel ja oponeerimisel. Samuti on õppejõude, kes õpetavad mõlemas ülikoolis, kuid see toimub õppejõu isiklike kokkulepete alusel. Ametlikku õppejõudude või loengukursuste vahetust ülikoolide tasandil ei toimu.

Allikas: Riigikontrolli juhtumi analüüs

Näide 3

Füüsikalised loodusteadused Tallinna Ülikoolis

Haridus- ja Teadusministeerium tellis Tallinna Ülikoolilt 2007. a magistriõppes 30 gümnaasiumi loodusteaduste õpetajat ning 34 gümnaasiumi reaallainete õpetajat (tegemist on küll hariduse õppevaldkonnaga, kuid õpet viib läbi TLÜ matemaatika- ja loodusteaduste instituut). Lisaks tellis ministeerium matemaatika ja loodusteaduste instituudist 15 bioteaduste magistrit (6 merebioloogi-keskkonna spetsialisti, 9 geoökoloogi) ja 12 keskkonnakorralduse magistrit. Lisaks on Tallinna Ülikool koostöös Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudiga välja arendanud füüsika doktoriõppe õppekava, kus praegu õpib doktoriõppes 5 doktoranti (tasulised õppekohad). 2007. aastal ei suutnud Tallinna Ülikool komplekteerida riikliku koolitustellimuse kohti füüsikaõpetaja magistriõppes, kus avati 4 õppekohta, kuid neile ei tulnud õppima ühtegi üliõpilast. 2006. aastal asus füüsikaõpetaja magistriõppe õppekava järgi õppima 4 üliõpilast.

Kuigi Haridus- ja Teadusministeerium tellib Tallinna Ülikooli matemaatika ja loodusteaduste instituudilt peamiselt õpetajaid, on instituudil suur osatähtsus teadustööl. Hetkel on instituudil 3 sihtfinantseeritavat teadusteemat ning lisaks veel koostöös Tallinna Ülikooli ökoloogia instituudiga 2 (kokku 5). Samuti on instituudil 5 Eesti Teadusfondi granti.

Lisaks Tallinna Ülikoolile tellib riik loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna lõpetajaid ka Tallinna Tehnikaülikoolilt ja Tartu Ülikoolist. Hetkel toimub koostöö teiste ülikoolidega peamiselt isiklike kontaktide baasil. Üliõpilased käivad kuulamas loenguid ka teistes ülikoolides, kuid senini pole ühiseid loengukursusi korraldatud.

Allikas: Riigikontrolli juhtumi analüüs

41. Vaatamata ühisõppekavade õigusliku korralduse puudulikkusele on leitud ka olemasolevas olukorras võimalusi koostööks, et kasutada ära eri õppeasutuste tugevamaid külgi ja hoida kokku ressursse.

Näide 4

Tartu Lennukolledži koostöö Tartu Ülikooliga

Tartu Lennukolledž teeb tihedat koostööd õppetöö läbiviimisel Tartu Ülikooliga. Tartu Lennukolledžil endal puuduvad õppejõud, kes viiksid läbi inseneriõppe üldosa, ja vastavad moodulid tellib kolledž Tartu Ülikoolilt. Sisuliselt esimesed 1,5 aastat õpingutest viiakse läbi Tartu Ülikooli õppejõudude poolt ning õpe toimub valdavalt koos teiste Tartu Ülikooli üliõpilastega. Samas on mitmeid loengukursusi, mida on Tartu Ülikool kokku pannud just lennukolledži spetsiifikat silmas pidades. Nii näiteks on ülikooli poolt pakutavas inseneri üldõppe programmis sellised loengukursused nagu lennundusmaterjalid, õhusõiduki ehitus või aerodünaamika.

Lennukolledžis on kaalutud inseneri üldõppe programmi läbiviimist Tartu Lennukolledžis, kuid seda pole peetud majanduslikult mõttekaks, sest ise neid õppeaineid pakkudes kaasneks suurem rahakulu, kuna loengute läbiviimiseks oleks vaja palgata täiendavad õppejõud. Samas pole võimalik tagada lisanduvatele õppejõududele sellist koormust, mis tagaks nende rakendamise mõistlikus mahus. Õppetöö maksumus lepitakse Tartu

Ülikooliga kokku kogu õppetsükli ehk 1,5 aasta peale. Sellist korraldust on peetud vastastikku kasulikuks.

Sellise töökorralduse puuduseks on Tartu Ülikooli vähene võimekus pakkuda lennundusspetsiifilist teadmist ning siduda üldaineid praktilise lennundusega. See omakorda põhjustab väljalangevust lennukolledži üliõpilaste seas ning sunnib lennukolledžit tegema täiendavaid kulutusi oma üliõpilaste järeleaitamisele.

Lisaks Tartu Ülikoolile teeb Lennukolledž koostööd ka Tallinna Tehnikaülikooliga. Koostöös Tallinna Tehnikaülikooliga viib Lennukolledž õpet läbi lennundustegevuse korralduse õppekava alusel. Tallinna Tehnikaülikoolis toimub lennundustegevuse korralduse üldõpe 80 ainepunkti ulatuses. Õppetöö viiakse läbi Tallinna Tehnikaülikooli avatud õppes haldusjuhtimise valdkonnas.

Allikas: Riigikontrolli juhtumianalüüs

42. Eespool esitatud näited on vaid mõned üksikud illustreerivad juhtumid. Killustumise tulemusena tekib ülikoolide vahel ka ebatervet konkurentsi ning õppejõudude potentsiaali ei kasutata maksimaalselt ära. Lisaks ei jätku igale poole ka piisavalt üliõpilasi, eriti neid, kes vastaksid kõikidele nõuetele ja suudaksid edukalt lõpetada (vt selle kohta punktid 44-52).

43. **Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril** eelistada riikliku koolitustellimuse esitamisel neid õppekavasid, mis soodustavad koostööd kõrgkoolide vahel ja kasutavad võimalikult efektiivselt eri kõrgkoolides olevat kompetentsi.

Haridus- ja teadusministri vastus: Vt vastus punktile 38 ja kokkuvõtte.

Riikliku koolitustellimuse täitmine

Kõrgkoolidel ei jätku prioriteetide täitmiseks piisavalt sisseastujaid

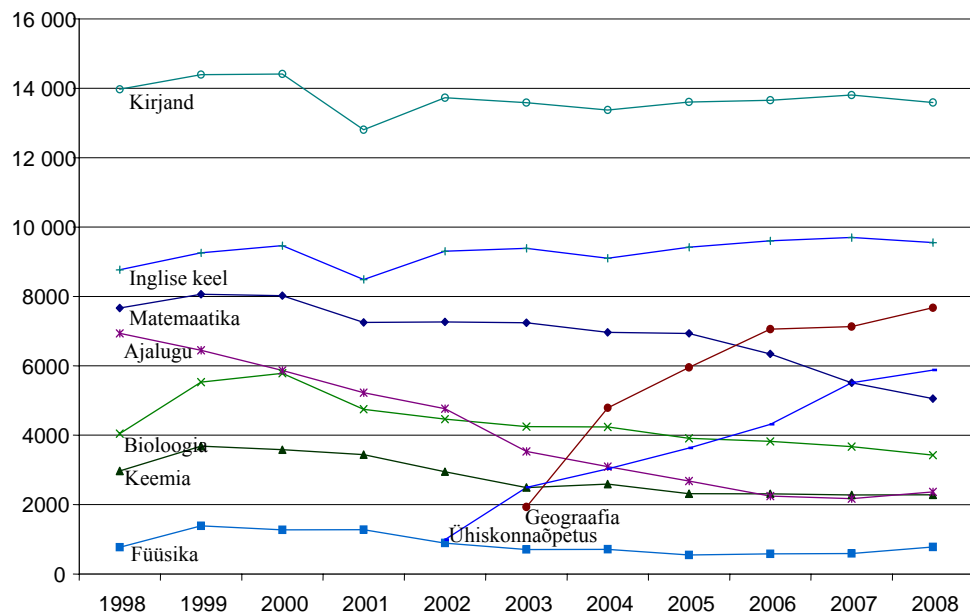
44. Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohale saab üldjuhul kandideerida riigieksamite tulemuste põhjal. Milliseid riigieksameid arvesse võetakse, on kõrgkoolide enda otsustada. Samas on terve rida erialasid, eelkõige riigile prioriteetsetes õppevaldkondades, mis eeldavad riigieksamite sooritamist reaalainetes. 2007/2008. õppeaastal esitas Haridus- ja Teadusministeerium riikliku koolitustellimuse 2540 esimese kõrgharidusastme lõpetaja saamiseks loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmine ja ehituse õppevaldkonnas.⁴ Lisaks neile valdkondadele eeldavad kõrgkoolid reaalainetes riigieksamite sooritamist veel teistelegi erialadele sisseastumisel (majandusteadus, meditsiin, jne). Kokku võtavad kõrgkoolid riigieelarvelistele kohtadele ligi 3000 sisseastujat, kes peavad olema edukalt sooritanud riigieksami mõnes reaalaines.

45. Viimaste aastate jooksul on selgelt vähenenud reaalainetes riigieksamite sooritamise arv. Nii näiteks on võrreldes 1998. aastaga vähenenud matemaatika riigieksami sooritajate arv ligi kolmandiku võrra. Samuti on näidanud langust nii keemias kui füüsikas riigieksameid

⁴ Arvestuslik riiklik koolitustellimus, mis kajastab soovitavaid sisseastujaid kõrghariduse esimeses astmes (rakenduskõrghariduseõppe, integreeritud õppe, bakalaureuseõppe tellimus ja magistriõppe tellimus korrutatud 1,5-ga), et täita tellitud lõpetajate arvu.

sooritanud gümnaasiumilõpetajate arv. Täpsem ülevaade riigieksamite sooritamisesest on toodud joonisel 4.

Joonis 4. Kõige enam sooritatud riigieksamid aastatel 1998-2008

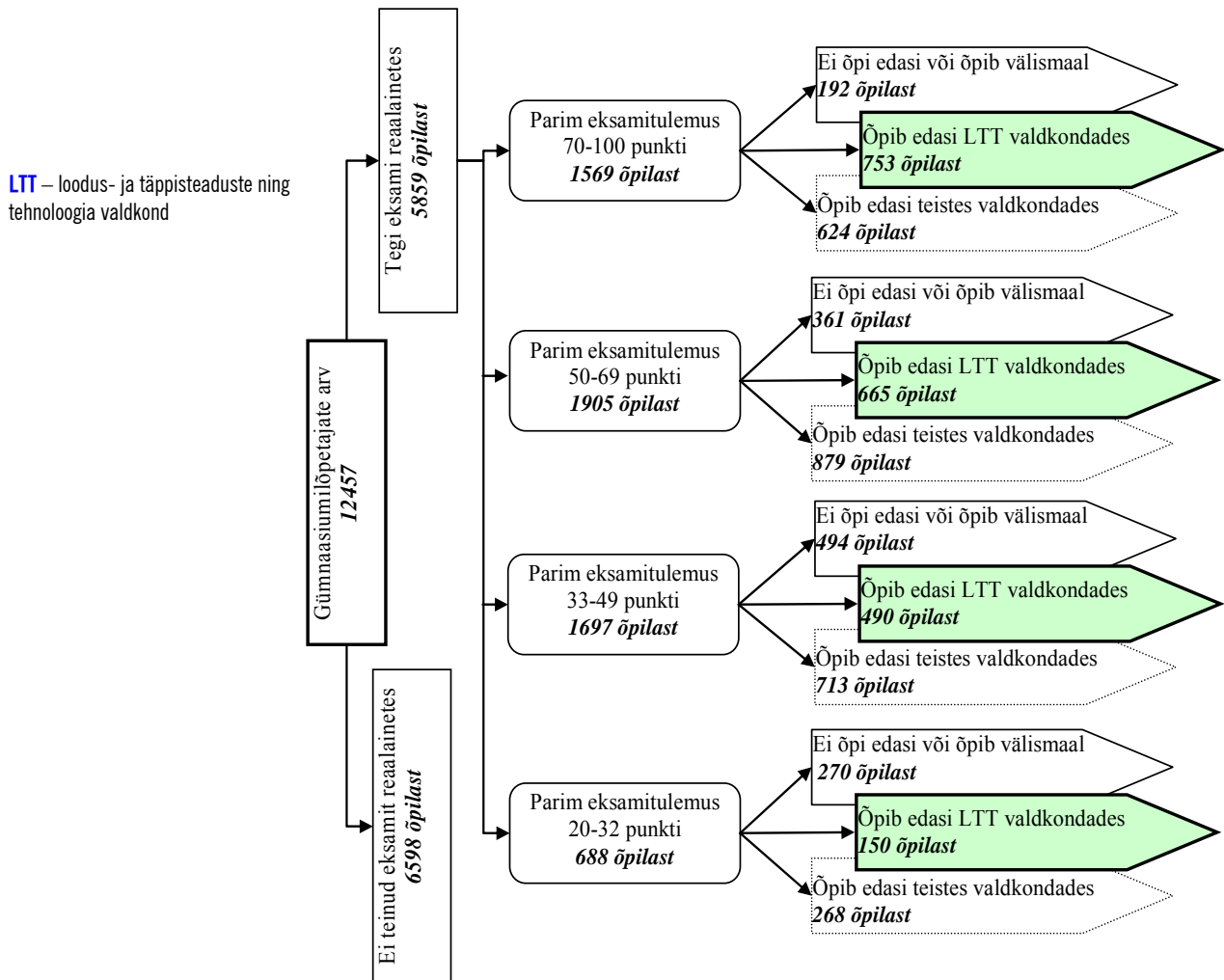

Märkus: 2008. a kohta on esitatud eksamile registreerunute, mitte sooritanute arv.

Allikas: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

46. Kui vaadata reaalinetes riigieksamite sooritanute eksamitulemusi ning nende edasiõppimiseelistusi, siis on kõrgkoolidel tõsiseid probleeme, et leida sisseastujaid loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas. Joonisel 5 on toodud 2007. aastal matemaatikas, füüsikas või keemias riigieksami sooritanud gümnaasiumilõpetajate eksamitulemused ning edasiõppimiseelistused. Jooniselt võib näha, et üle 50 punkti 100-st võimalikust sai oma parimal reaalinetes sooritanud riigieksamil ligi 3500 gümnaasiumilõpetajat ning ainult 1418 neist asus Eesti kõrgkoolides õppima loodus- ja täppisteaduste või tehnika, tootmine ja ehituse õppevaldkonnas. Arvestades, et riikliku koolitustellimusega moodustati nendes õppevaldkondades 2007. aastal 2540 õppekohta, siis on kõrgkoolidel olnud keeruline komplekteerida riigieelarvelised õppekohad selleks sobivate üliõpilastega.

Joonis 5. Matemaatikas, füüsikas või keemias edukalt riigieksami sooritanute edasiõppimiseelised Eesti kõrgkoolides 2007. aastal

Märkus: Joonisel toodud gümnaasiumilõpetajate arvus sisaldub 221 isikut, kes omandasid keskhariduse üksnes riigieksami sooritajana (näiteks eelmistel aastatel riigieksamil läbikukkunud õpilased, kel gümnaasiumi lõpetamiseks oli ainult vaja sooritada uus riigieksam).

Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli arvutused

47. Eesti kõrgharidusstrateegias aastateks 2006–2015 on sätestatud, et ühe tegevusena noorte huvi suurendamiseks loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna õpingute vastu käivitatakse meetmete kompleks, sh riiklike stipendiumite eraldamine ning nende ainete pakkumine valikainena põhikoolides, gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes. Samas ei ole kõrgharidusstrateegia rakenduskavas täpsustatud, milline saab olema rakendatav meetmete kompleks ja milliseid tegevusi täpselt riik planeerib loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonda sisseastujate arvu ja kvaliteedi tõstmiseks.

48. Riigikontroll on seisukohal, et riiklike prioriteetide püstitamisel tuleb arvestada, kas nende täitmiseks on eeldusi. Eesti kõrgharidusstrateegias on peetud oluliseks tõsta loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna kõrghariduse lõpetajate arvu. Samas väheneb aasta-aastalt reaalinetes riigieksami sooritajate hulk ehk senise olukorra jätkudes ei

pruugi kõrgkoolidel olla piisavalt sisseastujaid, et täita riiklikult sätestatud prioriteete.

49. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril välja töötada konkreetne tegevuskava loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna populaarsuse suurendamiseks noorte seas. Muu hulgas kaaluda kohustusliku riigieksami kehtestamist gümnaasiumilõpetajatele vähemalt ühes reaalses.

Haridus- ja teadusministri vastus: HTM on juba käivitanud töörühma ülesandega töötada välja loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (edaspidi LTT) valdkonna hariduse tegevuskava aastani 2013. Tegevuskava peaks käsitlema LTT valdkonna hariduse jätkusuutlikkust ja kvaliteeti läbi kõigi haridustasandite, samuti loodus- ja tehnoloogia-alast huviharidust. LTT valdkonna vastu huvi suurendamise eesmärgil arendatakse struktuuritoetuste vahenditega edasi senist väiksemahulist teaduse populariseerimise programmi ning käivitatakse teisi meetmeid LTT hariduse tegevuskava elluviimiseks.

Käesoleval kevadel (2008) on olnud arutlusel riigieksamite pikaajalise arenduse perspektiivid. Muu hulgas analüüsitakse ka eksamite kohustuslikkuse ja vabatahtlikkusega seonduvaid küsimusi. Diskussioonide praeguses seisus ei ole HTM-il võimalik anda lõplikku positsiooni täiendava kohustusliku eksami lisamise osas. Loodame eksamiarenduses lõplike seisukohtadeni jõuda 2008. aasta jooksul.

Kõrgkoolid ei suuda täita kõiki riikliku koolitustellimuse kohti

50. Kuigi Haridus- ja Teadusministeerium peaks riikliku koolitustellimuse koostamisel lähtuma muu hulgas ka kõrgkoolide ettepanekutest koolitustellimuse jaotamisel, siis mitte alati ei suuda kõrgkoolid komplekteerida kõiki neile eraldatud õppekohti. Osalt on see tingitud ka asjaolust, et Tartu Ülikool on kehtestanud lävendi riigieelarvelisele õppekohale pääsemiseks. Kui selle lävendi ületajaid on vähem kui õppekohti, siis täidetakse need õppekohad riigieelarvevälistel kohtadel õppijatega pärast esimese semestri lõppu (veebruari), aluseks võetakse ülikooli õppetulemused. Täpsem ülevaade kõrgkoolide poolt riigieelarvelistele õppekohtadele vastuvõetud üliõpilaste ja riikliku koolitustellimuse alusel tellitud õppekohtade vahest on toodud tabelis 3.

RKT – riiklik koolitustellimus

Tabel 3. Riiklik koolitustellimus ning vastuvõtt 2006/2007. ja 2007/2008. õppeaastal¹

Õppekava järgne õpe	Õppevaldkonna nimetus	2006/2007. õa				2007/2008. õa			
		Vastuvõtt				Vastuvõtt			
		RKT	RE ²	REV ³	RE-RKT ⁴	RKT	RE	REV	RE-RKT
Integreeritud õpe	Haridus	55	48	38	-7	66	73	55	7
	Põllumajandus	25	28	22	3	25	30	28	5
	Tehnika, tootmine ja ehitus	157	234	204	77	157	238	210	81
	Tervis ja heaolu	187	188	53	1	192	190	59	-2
Integreeritud õpe kokku		424	498	317	74	440	531	352	91

Bakalaureuse- õpe ⁵	Haridus	795 ⁶	241	252	-554	803 ⁷	364	285	-439
	Humanitaaria ja kunstid	354	547	591	193	355	638	742	283
	Loodus- ja täppisteadused	730	814	149	84	738	780	176	42
	Põllumajandus	120	166	57	46	120	157	86	37
	Sotsiaalteadused, ärindus ja õigus	295	308	1724	13	301	338	1871	37
	Teenindus	193	210	331	17	195	204	365	9
	Tehnika, tootmine ja ehitus	669	655	119	-14	670	645	135	-25
	Tervis ja heaolu	61	28	58	-33	60	45	76	-15
Bakalaureuseõpe kokku		3217	2969	3281	-248	3242	3171	3736	-71
Rakendus- kõrgharidusõpe	Haridus	70	81	87	11	70	77	99	7
	Humanitaaria ja kunstid	108	96	79	-12	108	101	61	-7
	Loodus- ja täppisteadused	189	188	153	-1	206	196	149	-10
	Põllumajandus	30	6	9	-24	40	17	9	-23
	Sotsiaalteadused, ärindus ja õigus	100	90	452	-10	80	73	452	-7
	Teenindus	259	254	182	-5	269	267	158	-2
	Tehnika, tootmine ja ehitus	565	545	224	-20	637	637	200	0
	Tervis ja heaolu	867	815	60	-52	885	902	64	17
Rakenduskõrgharidusõpe kokku		2188	2075	1246	-113	2295	2270	1192	-25
Magistriõpe (3+2) ⁸	Haridus	549	431	81	-118	532	397	80	-135
	Humanitaaria ja kunstid	293	291	73	-2	304	311	66	7
	Loodus- ja täppisteadused	456	382	52	-74	500	444	24	-56
	Põllumajandus	80	101	3	21	80	88	1	8
	Sotsiaalteadused, ärindus ja õigus	222	258	773	36	222	272	851	50
	Teenindus	113	125	44	12	121	150	23	29
	Tehnika, tootmine ja ehitus	391	343	20	-48	443	369	54	-74
	Tervis ja heaolu	41	51	89	10	50	58	94	8
Magistriõpe (3+2) kokku		2145	1982	1135	-163	2252	2089	1193	-163
Doktoriõpe	Haridus	7	9	8	2	5	9	7	4
	Humanitaaria ja kunstid	32	43	36	11	18	50	64	32
	Loodus- ja täppisteadused	95	124	20	29	64	107	34	43
	Põllumajandus	14	19		5	7	20	2	13
	Sotsiaalteadused, ärindus ja õigus	37	38	39	1	18	40	48	22

Teenindus	8	1	4	-7	5	8	3	3
Tehnika, tootmine ja ehitus	35	38	31	3	34	58	53	24
Tervis ja heaolu	22	23		1	12	22	1	10
Määratlemata ⁹				0	107			-107
Doktoriõpe kokku	250	295	138	45	270	314	212	44
Kokku	8224	7819	6117	-405	8499	8375	6685	-124

¹ Vastuvõetud üliõpilased on 2004/05. õa kohta esitatud vahemikus 1. oktoober kuni 30. september ning õppeaastate 2005/06 kuni 2007/08 kohta vahemikus 1. juuli 2005/2006 kuni 8. november 2005/10. november 2006 ja 2007. 2005/06. - 2007/08. õppeaastal on vastuvõetutena käsitletud sellised üliõpilased, kes õppisid 1. kursusel kõrghariduse õppekavade järgi vastavalt seisuga 8. november 2005 ja 10. november 2006 ja 2007 ning olid õppima asunud perioodil 1. juuli kuni 8./10. november.

² RE näitab riigieelarvelistele kohtadele astunud üliõpilaste arvu

³ REV näitab riigieelarvelistele õppekohtadele astunud üliõpilaste arvu nendele õppekavadele, millele toimus vastuvõtt ka riigieelarvelistele kohtadele.

⁴ RE-RKT näitab erinevust riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistele kohtadele vastuvõetud üliõpilaste vahel.

⁵ Bakalaureuseõppesse sisseastujate hulka on arvatud kõik bakalaureuseõpet alustanud üliõpilased, kaasa arvatud need, kes astusid ülikooli magistriõppe tellimuse põhjal. Bakalaureuseõppe õppekohtade riikliku koolitustellimuse arvutamisel on lähtutud põhimõttest, et ülikoolid peavad looma iga magistriõppe õppekoha kohta vähemalt 1,5 bakalaureuseõppe kohta.

⁶ Lisaks esitati riiklik koolitustellimus veel 105 töötavale õpetajale, kes omandasid täiendava aine õpetamise õiguse ning keda ei immatrikuleerita.

⁷ Lisaks esitati riiklik koolitustellimus veel 142 töötavale õpetajale, kes omandasid täiendava aine õpetamise õiguse ning keda ei immatrikuleerita.

⁸ Magistriõppe sisseastujate hulka on arvatud 2003. ja 2004. aasta riikliku koolitustellimuse lepingutega tellitud magistrandid, kes astuvad magistriõppesse vastavalt 2006 ja 2007 aastal, ning lisaks veel eraldi riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud magistriõppe kohtadele astunud sisseastujad.

⁹ Doktoriõppe määratlemata õppekohtade puhul ei jäänud õppekohad komplekteerimata, vaid kajastuvad teiste õppevaldkondade sisseastujate seas.

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium, Riigikontrolli arvutused

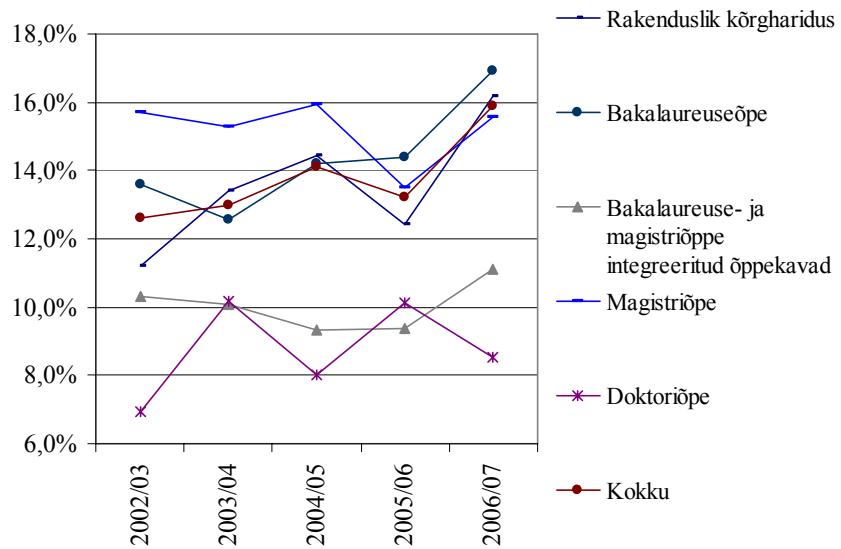
51. Kõige enam probleeme riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppkohtade täitmisel on hariduse õppevaldkonnas, kus on probleeme peaaegu kõigis õppetasetes. Kõige problemaatilisem oli hariduse valdkonnas 2007/2008. õppeaastal bakalaureuseõppe kohtade komplekteerimine, kus täitmata jäi 439 õppekohta, kuid see on peamiselt tingitud asjaolust, et õpetajakoolitusse astuvaid üliõpilasi kajastatakse teiste õppevaldkondade sisseastujate all (näiteks eesti keele õpetajad on toodud humanitaaria ja kunstide õppevaldkonnas).

52. Lisaks hariduse õppevaldkonnale on olnud probleeme üksikutes õppevaldkondades ka bakalaureuseõppe, rakenduskõrgharidusõppe ja magistriõppe riigieelarveliste õppekohtade täitmisel. Näiteks ei ole kõrgkoolid suutnud komplekteerida magistriõppe kohti loodus- ja täppiseaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkondades, kus täitmata on jäänud enam kui 10% riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtadest.

Kõrgkoolide katkestajate arv on suur

53. Riikliku koolitustellimuse täitmist mõjutab olulisel määral asjaolu, et paljud üliõpilased katkestavad oma õpingud. Ülevaade katkestamisest õppetasete lõikes on toodud joonisel 6.

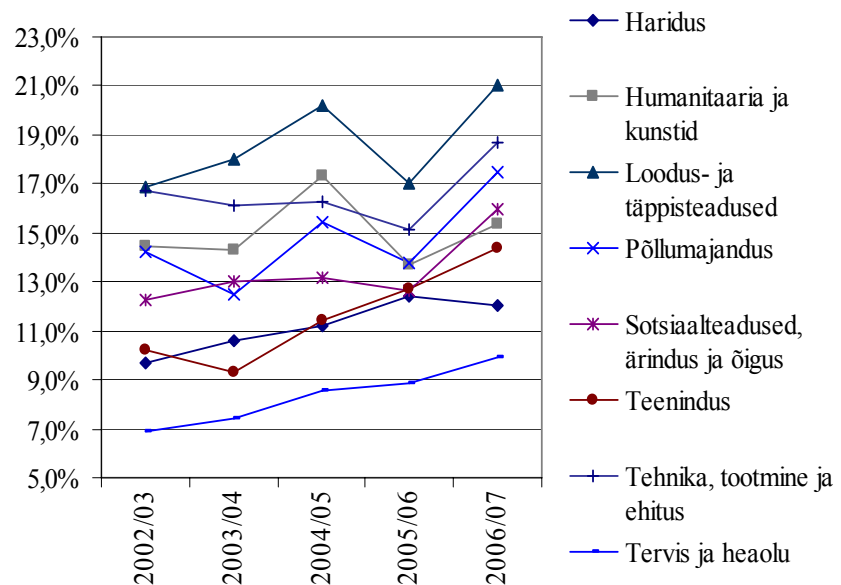
Joonis 6. Katkestajate arv õppetasete lõikes 2002/2003–2006/2007

Allikad: 2002/2003-2003/2004 Eesti Statistikaamet, 2004/2005-2006/2007 Eesti Hariduse Infosüsteem

54. Jooniselt 6 nähtub, et õpingud katkestanud üliõpilaste arv on püsinud üldiselt stabiilsena, näidates küll 2006/2007. õppeaastal väikest kasvu 15,9%-ni. Kõige rohkem on katkestajaid rakenduskõrgharidusõppes ja bakalaureuseõppes, kus õpingud katkestab üle 16% üliõpilastest, ning kõige vähem doktoriõppes, kus katkestajate arv jäi 2006/2007. õppeaastal alla 9%. Ülevaade katkestajatest õppevaldkondade lõikes on toodud joonisel 7.

Joonis 7. Katkestajate arv õppevaldkondade lõikes 2002/2003.–2006/2007. õppeaastal

Allikad: 2002/2003-2003/2004 Eesti Statistikaamet, 2004/2005-2006/2007 Eesti Hariduse Infosüsteem

55. Kõige kõrgem on katkestajate arv loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonnas (2006/2007. õppeaastal 21,1%) ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas (2006/2007. õppeaastal 18,7%) ning kõige

madalam on olnud katkestajate osakaal tervise ja heaolu õppevaldkonnas, kus see on püsinud alla 10%.

56. 2006. aastal viidi läbi uuring „Uus algus”, kus uuriti ülikooliõpingute katkestamise põhjusi ja võimalusi, kuidas õpingute katkemist vältida ning õpinguid taasalustada. Selgus, et valdav enamik katkestab kõrgkooliõpingud, kuna ei suuda ühendada õpinguid ja töötamist või isikliku elu ja perekonnaga seotud kohustusi või siis on neil rahalisi raskusi. Õpingute katkemist soodustava tegurina nimetati ka õppeasutuste vähest tuge ja abi.

57. Üliõpilase katkestamise korral kõrgkool üldjuhul asendab riigieelarvelisel õppekohal katkestanud üliõpilase riigieelarvevälisel õppekohal õppinud üliõpilasega. Samas ei ole kõrgkoolil võimalik seda alati teha, kuna lihtsalt ei ole piisavalt nõuetele vastavaid tasulistel õppekohtadel õppivaid üliõpilasi. Kõige probleemsemad on selles osas hariduse, loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnad, kus riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtade arv on suur ning tasulistel õppekohtadel õppijate arv selle võrra väiksem. Nii näiteks oli 2007/2008. õppeaastal loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonnas tasulises õppes õppivate üliõpilaste osakaal veidi üle 20%. Kui katkestamise protsent on kõrgem kui tasulistel õppekohtadel õppivate üliõpilaste protsent, siis järelikult ei ole võimalik enam riigieelarvelistel kohtadel katkestanud üliõpilasi asendada tasuliste üliõpilastega.

58. Lisaks üldisele katkestamise näitajale peab Riigikontroll oluliseks esimese kursuse katkestajate arvu, sest see näitab ülikoolide suutlikkust komplekteerida õppekohad motiveeritud ja õppetööga toimetulevate üliõpilastega. Ülikoolid võivad küll komplekteerida riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohad, kuid kui nendele kohtadele võetakse õppima üliõpilased, kes ei ole suutelised või motiveeritud valitud eriala omandama, pole tegemist otstarbeka ressursikasutusega ning riik ei saa soovitud hulka lõpetajaid. Ülevaade esimese kursuse katkestajatest koolide kaupa on toodud tabelis 4.

Tabel 4. Esimese kursuse katkestajad riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtadelt õppeaastatel 2005/2006 ja 2006/2007 kõrgkoolide kaupa

Kool	2005/2006			2006/2007		
	Vastuvõtt	Katkestajad		Vastuvõtt	Katkestajad	
Arvutikolledž	20	3	15,0%	20	3	15,0%
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	75	18	24,0%	89	30	33,7%
Eesti Kunstiakadeemia	82	3	3,7%	86	4	4,7%
Eesti Maaülikool	452	87	19,3%	423	86	20,3%
Eesti Mereakadeemia	178	34	19,1%	177	33	18,6%
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	98	4	4,1%	102	9	8,8%
Tallinna Pedagoogiline Seminar	203	20	9,9%	205	17	8,3%
Tallinna Tehnikakõrgkool	329	68	20,7%	417	51	12,2%

Tallinna Tehnikaülikool	1347	348	25,8%	1294	506	39,1%
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	336	52	15,5%	360	87	24,2%
Tallinna Ülikool	652	141	21,6%	649	141	21,7%
Tartu Kõrgem Kunstikool	42	1	2,4%	42	3	7,1%
Tartu Lennukolledž	63	7	11,1%	61	12	19,7%
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	336	48	14,3%	360	67	18,6%
Tartu Ülikool	1569	591	37,7%	1289	354	27,5%
Kokku	5782	1425	24,7%	5574	1403	25,2%

Märkus: 2005/06. õa esimese kursuse katkestajateks on loetud ajavahemikul 01.10.05–30.09.06 katkestanud I kursuse üliõpilased, 2006/07. õa esimese kursuse katkestajateks on loetud 01.10.06–30.09.07 katkestanud I kursuse üliõpilased.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

Kas teadsite, et

esimesel aastal jättis 2006/2007. õppeaasta jooksul õpingud pooleli iga neljas sisseastuja.

loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna sisseastujatest jättis 2006/2007. õppeaastal õpingud pooleli ligi 40%.

59. Kõige kõrgem oli 2006/2007. õppeaastal esimese kursuse katkestajate arv Tallinna Tehnikaülikoolis, kus õpingud katkestas ligi 40% kõikidest esimesel aastal riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtadel õppijatest. Suur esimese kursuse katkestajate arv oli veel ka Eesti Infotehnoloogia Kolledžil ja Tartu Ülikoolil. Kõige madalam esimese kursuse katkestajate arv on Eesti Kunstiakadeemial ja Tartu Kõrgemal Kunstikoolil, kus vastav näitaja jääb alla 10%. Kui vaadata esimese kursuse katkestajate arvu õppevaldkondade lõikes, siis kõige probleemsemad õppevaldkonnad on loodus- ja täppisteadused ning tehnika, tootmine ja ehitus, kus 2006/2007. õppeaastal katkestas üle 30% esimese kursuse üliõpilastest. Ülevaade esimese kursuse katkestajatest valdkondade lõikes on toodud tabelis 5.

Tabel 5. Kõrgkoolide esimese kursuse katkestajad riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtadelt õppeaastatel 2005/2006 ja 2006/2007 õppevaldkondade kaupa

Õppevaldkond	2005/2006			2006/2007		
	Vastuvõtt	Katkestajad		Vastuvõtt	Katkestajad	
Haridus	409	66	16,1%	370	40	10,8%
Humanitaaria ja kunstid	850	182	21,4%	643	155	24,1%
Loodus- ja täppisteadused	1103	391	35,5%	1002	404	40,3%
Põllumajandus	223	40	17,9%	200	40	20,0%
Sotsiaalteadused, ärimus ja õigus	378	80	21,2%	378	50	13,2%
Teenindus	598	148	24,8%	448	79	17,6%
Tehnika, tootmine ja ehitus	1293	357	27,6%	1425	430	30,2%
Tervis ja heaolu	927	161	17,4%	1 103	205	18,6%
Kokku	5781	1425	24,7%	5569	1403	25,2%

Märkus: 2005/06. õa esimese kursuse katkestajateks on loetud ajavahemikul 01.10.05–30.09.06 katkestanud I kursuse üliõpilased, 2006/07. õa esimese kursuse katkestajateks on loetud 01.10.06–30.09.07 katkestanud I kursuse üliõpilased.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

60. Üheks põhjuseks, miks esimese kursuse katkestajate arv on nii kõrge, võib olla madalad nõuded sisseastujatele. 2006/2007. õppeaastal olid lävendi sisseastujatele kehtestanud üksnes kolm kõrgkooli – Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool ja Arvutikolledž. Lisaks olid mitmes kõrgkoolis

kasutusel sisseastumiskatsed. Samas toimus näiteks Tallinna Tehnikaülikoolis vastuvõtt üldise pingerea alusel riigieksami tulemuste põhjal. Nii näiteks oli võimalik Tallinna Tehnikaülikoolis astuda arvuti- ja süsteemitehnika (vene õppekeel) või geotehnoloogia eriala riigieelarvelisele kohale isegi juhul, kui matemaatika riigieksam oli sooritatud 20 punktile 100 võimalikust. Samas ei taga ka üksnes kõrge lävendi kehtestamine, et esmakursuslased ei katkestaks, sest näiteks Tartu Ülikoolis on olnud viimastel aastatel kõrge lävend, kuid katkestajate hulk ikkagi suhteliselt suur.

Kas teadsite, et

Tallinna Tehnikaülikoolis oli võimalik 2007. aastal asuda õppima riigieelarvelisele kohale, kui matemaatika riigieksam oli tehtud:

- 20 punktile 100st – arvuti- ja süsteemitehnika (vene õppekeel), geotehnoloogia, tootearenduse ja tootmistehnika erialadele;
- 22 punktile 100st – tootearenduse ja tootmistehnika (vene õppekeel) erialale;
- 25 punktile 100st – mehhatroonika (vene õppekeel) erialale

Allikas: Sisseastumise Infosüsteem (SAIS)

61. Riigikontroll ei pea õigeks riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtade komplekteerimist üliõpilastega, kes ei tule toime õpingutega ning katkestavad kõrgkooli enne esimese kursuse läbimist. Esimese kursuse katkestajate kõrge protsent näitab, et kõrgkoolid ei suuda kvaliteetselt komplekteerida oma õppekohti ning võtavad riikliku koolitustellimusega eraldatud õppekohtadele õppima üliõpilasi, kes ei ole suutelised või motiveeritud valitud eriala omandama.

62. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministeeriumil riikliku koolitustellimuse esitamisel arvesse võtta kõrgkooli katkestajate hulka õppevaldkondades, et vältida olukordi, kus kõrgkoolid küll komplekteerivad kõik riikliku koolitustellimuse alusel eraldatud õppekohad, kuid teevad seda ebakvaliteetselt.

Haridus- ja teadusministri vastus: Jääme siinkohal osaliselt eriarvamusele, sest sama ohtlik on õppe kvaliteedile ka kõrgkoolide rahastamisel lähtumine katkestajate hulgast. See sunnib kõrgkooli jälgima katkestajate osakaalu ning positiivse aspekti kõrval tekib kohe teine oht, milline võib olla katkestamisest kui rahaliselt kaost suurem. Oht seisneb võimaliku survena õppejõududele mitte panna negatiivseid hindeid, sest iga eksmatrikuleeritud üliõpilane tooks kaasa riikliku koolitustellimuse kahanemise. Kui analüüsida teiste riikide kogemusi, siis nähtub, et katkestajate arvud kõrghariduses on riigiti erinevad. Pääs kõrgkooli võib olla lihtne, kuid seal püsimine raske, mis tähendab, et õppeprotsessi kvaliteeti võib näidata ka suur katkestajate arv. HTM-i eesmärgiks on leppida kõrgkoolidega nt kvaliteedileppe kaudu kokku kohased lävendid või kõrgharidusstrateegia eesmärgid ja õppe kvaliteeti arvestavad sisseastumiskatsed. Et kaasaegset kõrgharidusruumi iseloomustab mitmekesisus, ei pea need kindlasti kõikides kõrgkoolides olema ühesugused. Tuleb ühtlasi silmas pidada, et kõrgharidusstrateegia üks eesmärgid on toetada elukestvat õpet, ning avatud ülikoolide täiskasvanud õppija teadmiste taset ei saa enam mõõta pelgalt riigieksamite või gümnaasiumihinnetega. Katkestamise vähendamiseks ja õppe kvaliteedi tõstmiseks on HTM käivitamas struktuurivahendite abil programmi, kus muu hulgas toetatakse õpi- ja karjäärinõustamise teenuse osutamist kõrgkoolides ning sisseastujate õppetööks ettevalmistavate koolituste läbiviimist. Lisaks on Riigikogu menetluses kontrolliaruandes nimetatud ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu, mis mitmekesistab riikliku koolitustellimuse vahendite kasutamist, lubades üliõpilaste katkestamise korral kasutada riikliku koolitustellimuse vahendeid täiskasvanute tööalaseks koolituseks. LTT valdkonnas võib see aidata ühtlasi luua ülikoolil uue kontakti varem õpingud katkestanutega.

Kõrgkoolid ei suuda tagada tellitud hulgal lõpetajaid

63. Haridus- ja Teadusministeerium sõlmib igal aastal kõrgkoolidega riikliku koolitustellimuse lepingu, kus on sätestatud kõrgkoolilt tellitud lõpetajate arv õppetasete ja õppevaldkondade kaupa ning oodatav lõpetamise aeg. Haridus- ja Teadusministeerium on lähtunud riikliku koolitustellimuse lepingute sõlmimisel eeldusest, et kõrgkoolid suudavad tagada lõpetajaid nominaalse ehk õpingute läbimiseks vajaliku minimaalse õppeaja jooksul. Kui arvestada, et üliõpilane võib õpingud läbida 75% koormusega ning võtta aastaks akadeemilise puhkuse, siis paratamatult tekib riikliku koolitustellimuse täitmisel lõtk ja kõrgkoolid ei suuda tagada lõpetajaid lepinguga ettenähtud hulgal.

Rakenduskõrghariduse lõpetajad

64. Haridus- ja Teadusministeerium on esitanud rakenduskõrgkoolidele ja ülikoolidele riikliku koolitustellimuse lõpetajate arvu kohta alates 2002. aastast. Kuna rakenduskõrgkoolides toimuva õppe kestus on 3 või enam aastat, siis esimesed riikliku koolitustellimuse alusel lõpetajad olid 2004/2005. õppeaastal. Ülevaade rakenduskõrgharidusõppe riikliku koolitustellimuse täitmisest on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Riikliku koolitustellimuse täitmine rakenduskõrghariduses¹

Õppevaldkond	2004/2005			2005/2006			2006/2007		
	RKT	RE vahe ²	RE + REV vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	70	9	106	70	17	80	70	-2	66
		(112,9%)	(251,4%)		(124,3%)	(214,3%)		(97,1%)	(194,3%)
Humanitaaria ja kunstid	-	-	-	42	-5	-2	42	-1	4
					(88,1%)	(95,2%)		(97,6%)	(109,5%)
Loodus- ja täppisteadused	-	-	-	166	-91	-83	171	-66	-4
					(45,2%)	(50%)		(61,4%)	(97,7%)
Põllumajandus	-	-	-	-	-	-	10	-6	0
								(40,0%)	(100%)
Sotsiaalteadused, äridus ja õigus	8	-3	2	8	1	37	5	1	38
		(62,5%)	(125,0%)		(112,5%)	(562,5%)		(120%)	(860%)
Teenindus	65	-38	-30	188	-70	1	281	-123	16
		(41,5%)	(53,8%)		(62,8%)	(100,5%)		(56,2%)	(105,7%)
Tehnika, tootmine ja ehitus ⁴	-	-	-	446	-256	-235	437	-354	-165
					(42,6%)	(47,3%)		(19%)	(56,5%)
Tervis ja heaolu	834	-204	-126	796	-88	-42	731	-52	120
		(75,5%)	(83,3%)		(88,9%)	(94,8%)		(92,9%)	(116,4%)
Kokku	977	-236	-48	1716	-492	-244	1747	-617	75
		(75,8%)	(93,8%)		(71,3%)	(85,8%)		(64,7%)	(102,9%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetselt kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust ei olnud esitanud, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarv välisel kohtadel lõpetajate vahet.

⁴ Tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna riikliku koolitustellimuse täitmise andmete esitamisel on arvesse võetud Eesti Mereakadeemia õppekava erisust, kus õppe hulka arvestatakse ka ühe aasta pikkust meresõidupraktikat.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

65. Riikliku koolitustellimuse täitmisega on enim probleeme loodus- ja täppiseaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas, kus kõrgkoolid ei ole suutnud täita riiklikku koolitustellimust isegi koos tasulistel õppekohtadel lõpetanud üliõpilastega. Kõige suurem probleem on riikliku koolitustellimuse täitmisega Tallinna Tehnikakõrgkoolil, kus 2007. aastal jäi koolitustellimus täitmata 128 üliõpilase võrra. Kõige parem on olukord sotsiaalteaduste, äranduse ja õiguse õppevaldkonnas, kuid selle puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et tellitud lõpetajate arv on olnud väike ja suure osakaaluga on olnud tasuline õpe, mis on võimaldanud väljakukkunud üliõpilast asendada tasulisel kohal õppinud üliõpilasega.

66. Tulenevalt rakenduskõrghariduse seadusest on Haridus- ja Teadusministeeriumil riikliku koolitustellimuse esitamisel õigus riikliku koolitustellimuse finantseerimist vähendada, arvates riigieelarvest maha tehtud kulutused täitmata jäänud riikliku koolitustellimuse kohtade ulatuses. Haridus- ja Teadusministeerium on üksikutel juhtudel vähendanud riiklikku koolitustellimust, kuid seda valdavalt komplekteerimata õppekohtade korral. Riikliku koolitustellimuse täitmata jätmise eest ei ole Haridus- ja Teadusministeerium seni kasutanud oma õigust koolitustellimust vähendada.

Bakalaureuseõppe lõpetajad

67. 2002. aastal läks Eesti üle uuele õppekavade struktuurile, mis näeb ette kolmeaastast bakalaureuseõpet ja kaheaastast magistriõpet. Sellega seoses esitab Haridus- ja Teadusministeerium riiklikku koolitustellimust valdavalt magistriõppe lõpetajatele ja bakalaureuseõppe lõpetajaid tellitakse üksikutel juhtudel. Ülevaade bakalaureuseõppe riikliku koolitustellimuse täitmisest on toodud tabelis 7.

Tabel 7. Riikliku koolitustellimuse täitmine bakalaureuseõppes¹

Õppevaldkond	2004/2005			2005/2006			2006/2007		
	RKT	RE vahe ²	RE + REV vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	172	123	381	279	-52	240	210	39	215
		(171,5%)	(321,5%)		(81,4%)	(154,1%)		(118,6%)	(202,4%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	18 ⁴	0	0	-	-	-	-	-	-
Kokku	190	123	381	279	-52	240	210	39	215
		(171,5%)	(321,5%)		(81,4%)	(154,1%)		(118,6%)	(202,4%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetselt kõrgkoolidele oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust ei olnud esitanud, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvevälistel kohtadel lõpetajate vahet.

⁴ Andmed sisaldavad Virumaa Kõrgkoolist Tallinna Tehnikaülikooli ületulnud üliõpilasi, kes valisid endale uue õppekava. Seetõttu on riikliku koolitustellimuse täitmine konkreetse õppekava puhul 0.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

68. Bakalaureuseõppe lõpetajaid on tellitud õpetajakoolituses. Kuna õpetajakoolituses on tasulise õppe osakaal olnud suur, siis riikliku koolitustellimuse täitmisega probleeme ei ole olnud. Ka riigieelarvelistel kohtadel õppivate üliõpilaste arvelt on enamasti suudetud koolitustellimust täita. Erandiks oli 2005/2006. õppeaasta, mil riigieelarvelistel kohtadel lõpetajatest jäi puudu 52.

Õpetajakoolituse lõpetajad

69. Aastatel 2002–2006 esitas Haridus- ja Teadusministeerium eraldi riikliku koolitustellimuse ka õpetajakoolitusele⁵, mille kestuseks oli üks aasta. Riikliku koolitustellimuse täitmise andmed õpetajakoolituses on toodud tabelis 8. Eraldi õpetajakoolituse lõpetajaid riik 2006/2007. õppeaastaks enam ei tellinud, need sisalduvad magistriõppe lõpetajates.

⁵ Tulenevalt ülikooliseadusest võis Haridus- ja Teadusministeerium kuni 2005/2006. õppeaasta üliõpilaste vastuvõtuni esitada ülikoolile riikliku koolitustellimuse õpetajate koolitamiseks bakalaureuseõppele järgneva üheaastase nominaalkestusega õpetajakoolituse õppekava järgi, finantseerides neid õppekohti õpetajakoolituse õppekoha arvestusliku maksumuse ulatuses õpetajakoolituse nominaalkestuse lõpuni.

Tabel 8. Riikliku koolitustellimuse täitmine õpetajakoolituses¹

Õppevaldkond	2004/2005			2005/2006		
	RKT	RE vahe ²	RE+REV vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	213	-84 (60,6%)	-36 (83,1%)	157	-82 (47,8%)	-46 (70,7%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetsele kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud esitanud selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvevälistel kohtadel lõpetajate vahet.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

70. Õpetajakoolituse riikliku koolitustellimuse täitmine on olnud probleemne. Osalt on probleemid tingitud asjaolust, et õpetajakoolituses õppisid ka juba tegevõpetajad ja nad õpivad osakoormusega.

Integreeritud õppe lõpetajad

Integreeritud õpe – bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe arstiõppe, loomaarstiõppe, proviisoriõppe, hambaarstiõppe, arhitektiõppe ja ehitusinseneri õppe ning klassiõpetaja õpetajakoolituse õppekavade järgi, mille läbimine annab magistriraadi.

71. **Integreeritud õppe** õpiaeg on üldjuhul viis aastat või enam ning esimesed lõpetajad integreeritud õppes uue riikliku koolitustellimuse lepingu alusel olid 2006. aastal hariduse õppevaldkonnas ja 2007. aastal tehnika, tootmise ja ehituse ning tervise ja heaolu õppevaldkonnas. Integreeritud õppe koolitustellimuse täitmisest annab ülevaate tabel 9.

Tabel 9. Riikliku koolitustellimuse täitmine integreeritud õppes¹

Õppevaldkond	2005/2006			2006/2007		
	RKT	RE vahe ²	RE+RE V vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	13	2 (115,4%)	29 (323,1%)	87	-29 (67,8%)	14 (116,1%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	-	-	-	152	-104 (31,6%)	-99 (34,9%)
Tervis ja heaolu	-	-	-	157	-7 (95,5%)	16 (110,2%)
Kokku	13	2 (115,4%)	29 (323,1%)	396	-140 (64,6%)	-69 (82,6%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetsele kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud esitanud selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvevälistel kohtadel lõpetajate vahet.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

72. Integreeritud õppes on riikliku koolitustellimuse täitmisel probleemid eeskätt tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas. Suurim probleem riikliku koolitustellimuse täitmisega oli Tallinna Tehnikaülikoolil, kus

ehitusinsenere oli tellitud 112, lõpetajaid aga oli üksnes 22 (koos riigieelarvevälistel kohtadel õppinud üliõpilastega).

Magistriõppe lõpetajad

73. Haridus- ja Teadusministeerium on esitanud riikliku koolitustellimuse magistriõppe lõpetajatele nii 4+2 süsteemis kui ka uues 3+2 süsteemis. Ülevaade magistriõppe lõpetajatest, kes on õppinud 4+2 õppekava alusel, on toodud tabelis 10.

Tabel 10. Riikliku koolitustellimuse täitmine 4+2 magistriõppes¹

Õppevaldkond	2004/2005			2005/2006			2006/2007		
	RKT	RE vahe ²	RE + REV vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	40	-21 (47,5%)	48 (220,0%)	44	-14 (68,2%)	80 (281,8%)	61	-33 (45,9%)	-4 (93,4%)
Humanitaaria ja kunstid	195	-87 (55,4%)	-29 (85,1%)	177	-99 (44,1%)	-11 (93,8%)	114	-71 (37,7%)	-9 (92,1%)
Loodus- ja täppisteadused	183	-29 (84,2%)	29 (115,8%)	188	-48 (74,5%)	16 (108,5%)	166	-51 (69,3%)	11 (106,6%)
Põllumajandus	38	-20 (47,4%)	-13 (65,8%)	36	-10 (72,2%)	-5 (86,1%)	28	-2 (92,9%)	8 (128,6%)
Sotsiaalteadused, äridus ja õigus	150	-71 (52,7%)	298 (298,7%)	144	-67 (53,4%)	285 (297,9%)	107	-46 (57,0%)	52 (148,6%)
Teenindus	35	-22 (37,1%)	-5 (85,7%)	34	-9 (73,5%)	14 (141,2%)	26	-9 (65,4%)	0 (100,0%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	96	-29 (69,8%)	16 (116,7%)	120	-54 (55%)	-20 (83,3%)	102	-43 (57,8%)	0 (100%)
Tervis ja heaolu	31	-10 (67,7%)	21 (167,7%)	39	-12 (69,2%)	69 (276,9%)	19	-7 (63,2%)	-2 (89,5%)
Kokku	724	-265 (63,4%)	376 (151,9%)	782	-313 (60,0%)	376 (154,7%)	653	-287 (56,0%)	13 (102,0%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetsele kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud esitanud selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvevälistel kohtadel lõpetajate vahet.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

74. 4+2 õppekava magistriõppe koolitustellimuse täitmine on oluliselt paranenud 2006/2007. õppeaastal. Osalt on riikliku koolitustellimuse täitmine paranenud seetõttu, et tellimus 4+2 magistriõppele on vähenenud. Nii on 2006/2007. õppeaastal 4+2 magistriõppe riikliku

koolitustellimuse alusel magistriõppe lõpetajate arv 2005/2006. õppeaastaga võrreldes vähenenud 175 magistriõppe lõpetaja võrra.

75. 4+2 magistriõppe riikliku koolitustellimuse täitmisel riigieelarvelistel kohtadel õppinud lõpetajatega on olnud probleeme kõikides õppevaldkondades ning koolitustellimusega planeeritud lõpetajate arvu on suudetud tagada üksnes tasulistel kohtadel õppinud lõpetajate arvestamisega riikliku koolitustellimuse täitmise hulka. Samas ei peegelda õppevaldkonna lõpetajate arv alati reaalselt riikliku koolitustellimuse täitmist õppevaldkonna sees. Näiteks sotsiaalteaduste, ärimise ja õiguse õppevaldkonnas on suudetud tellimust täita tänu sellele, et tasulistel õppekohtadel lõpetajaid on mõnedes õppesuundades kordades rohkem, kui on riiklik koolitustellimus nendes õppesuundades.

Tabel 11. Riikliku koolitustellimuse täitmine 3+2 magistriõppes¹

Õppevaldkond	RKT	2006/2007	
		RE vahe ²	RE + REV vahe ³
Haridus	497	-322 (35,2%)	-219 (55,9%)
Humanitaaria ja kunstid	221	-160 (27,6%)	-152 (30,8%)
Loodus- ja täppisteadused	416	-266 (36,1%)	-246 (40,9%)
Põllumajandus	82	-50 (39,0%)	-50 (39,0%)
Sotsiaalteadused, ärimise ja õigus	206	-139 (32,5%)	93 (145,1%)
Teenindus	111	-52 (53,2%)	-38 (65,8%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	373	-255 (31,6%)	-250 (33,0%)
Tervis ja heaolu	32	-10 (68,8%)	49 (253,1%)
Kokku	1938	-1254 (32,8%)	-813 (57%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetsele kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud esitanud selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvevälistel kohtadel lõpetajate vahet.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

76. Tervise ja heaolu õppevaldkonna riikliku koolitustellimuse täitmine on toimunud suuresti tänu Tallinna Ülikoolis tasulises õppes õppivatele sotsiaaltöötajatele. Sotsiaalteaduste alal koolitustellimuse täitmine on tulnud peamiselt Tallinna Tehnikaülikooli ja Tallinna Ülikooli ärimise ja

halduse õppesuuna arvelt, kus tasulistel kohtadel lõpetajaid on olnud kordades rohkem, kui on nende õppekavade alusel esitatud koolitustellimus.

77. Suurimad probleemid riikliku koolitustellimuse täitmisel on humanitaaria ja kunstide ning tehnika, tootmine ja ehituse õppevaldkonnas, kus koos riigieelarvelistel õppekohtadel lõpetajatega on koolitustellimuse täitmine jäänud alla 1/3 tellitud lõpetajatest.

Doktoriõppe lõpetajad

78. Doktoriõppe riikliku koolitustellimuse täitmisest on toodud ülevaade tabelis 12.

Tabel 12. Riikliku koolitustellimuse täitmine doktoriõppes¹

Õppevaldkond	2005/2006			2006/2007		
	RKT	RE vahe ²	RE + REV vahe ³	RKT	RE vahe	RE + REV vahe
Haridus	10	-7 (30,0%)	-6 (40,0%)	9	-3 (66,7%)	-2 (77,8%)
Humanitaaria ja kunstid	36	-17 (52,8%)	-9 (75,0%)	36	-18 (50,0%)	-4 (88,9%)
Loodus- ja täppisteadused	85	-49 (42,4%)	-39 (54,1%)	84	-56 (33,3%)	-30 (64,3%)
Põllumajandus	18	-14 (22,2%)	-13 (27,8%)	16	-12 (25,0%)	-11 (31,3%)
Sotsiaalteadused, äridus ja õigus	40	-30 (25,0%)	-24 (40,0%)	40	-31 (22,5%)	-29 (27,5%)
Teenindus	9	0 (100,0%)	1 (111,1%)	9	-9 (0%)	-8 (11,1%)
Tehnika, tootmine ja ehitus	32	-28 (12,5%)	-19 (40,6%)	33	-30 (9,1%)	-16 (51,5%)
Tervis ja heaolu	23	-14 (39,1%)	-5 (78,3%)	23	-9 (60,9%)	-4 (82,6%)
Kokku	253	-158 (37,5 %)	-114 (54,9%)	250	-167 (33,2%)	-104 (58,4%)

¹ Tabel kajastab üksnes nende õppevaldkondade lõpetajaid, kus konkreetsele kõrgkoolile oli esitatud riiklik koolitustellimus. Näiteks kui mõnel kõrgkoolil oli mõnes õppevaldkonnas lõpetajaid, kuid Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud esitanud selles õppevaldkonnas kõrgkoolile riiklikku koolitustellimust, siis need lõpetajad tabelis ei kajastu.

² RE vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

³ RE ja REV vahe näitab riikliku koolitustellimuse ja nii riigieelarvelistel kohtadel kui ka riigieelarvelistel kohtadel lõpetajate vahet.

Allikad: Eesti Hariduse Infosüsteem, Riigikontrolli teabepäring kõrgkoolidele

79. Doktoriõppes on riikliku koolitustellimuse täitmisega probleeme kõikides õppevaldkondades. Samuti pole olulist muutust doktoriõppe riikliku koolitustellimuse täitmisel 2005/2006. ning 2006/2007. õppeaastat omavahel võrreldes. Erandiks on teeninduse õppevaldkond,

kus 2005/2006. õppeaastal suudeti tagada doktoriõppe lõpetajaid riikliku koolitustellimusega ettenähtud hulgal, aga samas ei lõpetanud 2006/2007. õppeaastal teeninduse õppevaldkonnas ühtegi riigieelarvelisel kohal õppinud doktoranti.

3+2 süsteemi lõpetajate tellimise mudel ei tööta

80. 2002. aastal läks Eesti üle uuele kaheastmelisele kõrgharidusmudelile, kus senine nelja-aastane bakalaureuseõpe asendati kolmeaastase bakalaureuseõppega ning kõrghariduse teise astmena viidi sisse kaheaastane magistriõpe. Riiklik koolitustellimus esitatakse valdavalt magistriõppe lõpetajatele, kusjuures ülikoolidel on kohustus vastu võtta bakalaureuseõppesse vähemalt 1,5 korda rohkem ülikõpilasi, kui on tellitud magistriõppe lõpetajaid.

81. 2006/2007. õppeaastal lõpetasid esimesed 3+2 süsteemi alusel sisseastunud magistrid. Nagu käesoleva auditi aruande tabel 11 näitab, ei ole ülikoolid suutnud tagada tellitud arvu 3+2 magistriõppe lõpetajaid. Nii on riigieelarvelistel kohtadel õppinud 3+2 magistriõppe lõpetajatest lõpetanud riikliku koolitustellimuse lepingus sätestatud ajaga üksnes 37,2%. Kui neile lisada veel tasulistel õppekohtadel õppinud 3+2 magistriõppe lõpetajad, siis on 3+2 magistritest nominaalajaga lõpetanud üksnes 57%.

82. Probleemid algavad juba 3+2 magistriõppes magistriõppe kohtade komplekteerimisel. Nii on astunud mitmes õppevaldkonnas peale bakalaureuseõppe läbimist magistriõppesse vähem üliõpilasi, kui näeb ette riiklik koolitustellimus. Nagu võib näha tabelist 3, on suurim probleem hariduse, loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonnas, kus viimastel aastatel on jäänud komplekteerimata 10–20% riikliku koolitustellimuse lepingutes ettenähtud õppekohtadest.

83. Haridus- ja Teadusministeerium on ette valmistanud „Ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse” eelnõu, milles on kavas muuta senist riikliku koolitustellimuse korraldust ja esitada tulevikus bakalaureuseõppe ning magistriõppe koolitustellimus eraldi.

84. Eeldatavalt olukord paraneb, sest tõenäoliselt ei ole kõik, kes soovivad 3+2 süsteemis magistriõppes jätkata, teinud seda kohe pärast bakalaureuseõppe lõpetamist. Samuti pole paljud sisseastujad läbinud õpet nominaalajaga ja lõpetavad oma õpingud aasta või kaks hiljem, kui oli planeeritud riikliku koolitustellimuse lepingus. Kuna varasematest perioodidest pole selliste õppekavade alusel lõpetajaid neid asendamas, siis ongi esimestel aastatel probleemid riikliku koolitustellimuse täitmisega suuremad.

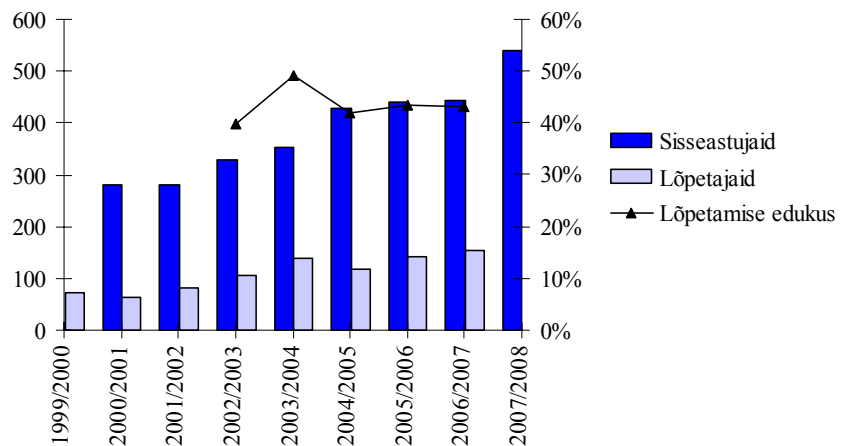
85. Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril üle vaadata senine riikliku koolitustellimuse korraldus ning esitada edaspidi riiklik koolitustellimus eraldi nii bakalaureuseõppe kui ka magistriõppe lõpetajatele. Eraldi koolitustellimuse esitamine võimaldaks Haridus- ja Teadusministeeriumil ning kõrgkoolidel paremini ette näha võimalikke muutusi üliõpilaste arvus ning ministeerium saaks esitada realistlikuma riikliku koolitustellimuse.

Haridus- ja teadusministri vastus: Nõustume ettepanekuga ning oleme vastavad muudatused juba näinud ette Riigikogus menetluses olevas ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõus. Kava on muuta riikliku koolitustellimuse esitamist juba 2009/10. õppeaastal.

Riik ei saa prioriteetsetes valdkondades piisavalt lõpetajaid

86. Riigikogu poolt heaks kiidetud „Eesti kõrgharidusstrateegias aastateks 2006–2015” on sätestatud ühe olulise eesmärgina suurendada doktoriõppe lõpetajate arvu nii, et see 2010. aastaks oleks 230 ja 2015. aastaks 300. Doktoriõppe lõpetajate arv on aasta-aastalt kasvanud, 2006/2007. õppeaastal lõpetas doktoriõppe 153 doktoranti. Kui vaadata doktoriõppe edukust⁶, siis see on püsinud 40–50% vahel ega ole aastate jooksul oluliselt paranenud. Ülevaade doktoriõppe lõpetajatest ja sisseastujatest on toodud joonisel 8.

Joonis 8. Doktoriõppe sisseastujate ja lõpetajate arv ning doktoriõppe lõpetamise edukus 2002/2003.–2006/2007. õppeaastal

Märkus: Joonisel on toodud kõik doktoriõppe sisseastujad ja lõpetajad, sh ka nendes õppevaldkondades, kus Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud riiklikku koolitustellimust esitanud.

Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem

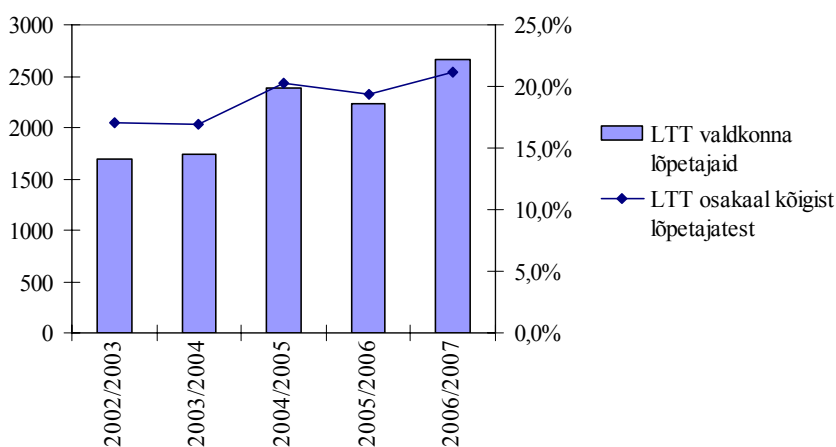
87. Kuigi riiklik koolitustellimus peaks võimaldama seatud eesmäärke täita (vt punktid 18–22), siis riikliku koolitustellimuse täitmisega doktoriõppe osas ei ole kõrgkoolid seni toime tulnud. Riigieelarvelistel kohtadel õppinutest on suutnud tähtaegselt õpingud lõpetada alla 40% doktorantidest. Kui lisada riigieelarvevälistel õppekohtadel õppinud doktoriõppe lõpetajad, siis on kõrgkoolid suutnud tagada riikliku koolitustellimuse täitmist doktoriõppe lõpetajate osas vähem kui 60% ulatuses. See tähendab, et doktoriõppe lõpetab aastas üle 100 doktorandi vähem, kui riik on tellinud.

⁶ Doktoriõppe edukuse mõõtmisel on võrreldud doktoriõppesse sisseastujate ja 4 aasta pärast (doktoriõppe nominaalne kestuskestvus) doktoriõppe lõpetanute suhet.

88. Teine riiklikult oluline prioriteet on loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (edaspidi LTT) valdkondade lõpetajate osakaalu tõstmine. Eesti kõrgharidusstrateegias aastateks 2006–2015 on sätestatud, et LTT valdkonna lõpetajate arv peaks 2010. aastaks tõusma 22%-ni kõigist lõpetajatest ja 2015. aastaks 24%-ni.

89. LTT valdkonna lõpetajate arv on viimastel aastatel tõusnud ja 2006/2007. õppeaastal lõpetas LTT valdkondades 2666 üliõpilast, mis moodustas 21,1% kõigist kõrgkooli lõpetajatest. Täpsem ülevaade LTT valdkondade lõpetajatest ja nende osakaalust kõigi lõpetajate seas on toodud joonisel 9.

Joonis 9. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna lõpetajad ja nende osakaal kõigi kõrgkooli lõpetajate seas 2002/2003.–2006/2007. õppeaastal

Allikas: Eesti Hariduse Infosüsteem

Kas teadsite, et

loodus ja täppisteaduste õppevaldkonda kuuluvad näiteks sellised õppekavad:

- matemaatika
- informaatika
- bioloogia
- geenitehnoloogia
- keskkonnateadus
- füüsika
- geograafia
- keemia,

tehnik, tootmise ja ehituse õppevaldkonda kuuluvad näiteks sellised õppekavad:

- autotehnika
- elektroonika
- puidutöötlemise tehnoloogia
- tootearendus ja tootmistehnika
- ehitus ja keskkonnatehnika
- teedeehitus
- veemajandus
- maastikuarhitektuur.

90. Kuigi LTT valdkondade lõpetajate arv on viimastel aastatel tõusnud, näitavad mitmed märgid, et see kasv ei pruugi olla jätkusuutlik. Kui vaadata katkestajate hulka LTT erialadel, siis need näitajad on teistest õppevaldkondadest kõrgemad. Samuti on LTT valdkondade esimese kursuse katkestajate arv kõrgem kui teistes valdkondades. Nii näiteks oli loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna 2006/2007. õppeaasta esimesel kursusel katkestajaid üle 40%.

91. Kõrge katkestamise protsent ja tööturul valitsev olukord on viinud selleni, et kõrgkoolid ei suuda komplekteerida riikliku koolitustellimusena esitatud magistriõppe kohti LTT valdkondades. Nii jäi 2007/2008. õppeaastal komplekteerimata 130 magistriõppe kohta LTT valdkonnas, mis moodustas üle 10% riikliku koolitustellimusena esitatud õppekohtadest LTT valdkondade.

92. Ka riikliku koolitustellimuse täitmisega on LTT valdkondades tõsisemaid probleeme. Nii näiteks suutsid kõrgkoolid 2006/2007. õppeaastal tagada riikliku koolitustellimuse lepingutes toodud lõpetajate arvust LTT valdkondades koos tasulistel õppekohtadel õppinud lõpetajatega ligi 75% rakenduskõrgharidusõppe lõpetajatest, ligi 35% integreeritud ehk inseneriõppe lõpetajatest, ligi 40% magistriõppe lõpetajatest 3+2 süsteemis ning ligi 60% doktoriõppe lõpetajatest. Ainsana suutsid kõrgkoolid 2006/2007. õppeaastal LTT valdkondades täita 4+2 magistriõppe lõpetajate saamiseks esitatud riikliku koolitustellimuse.

93. Kokkuvõttes võib öelda, et riikliku koolitustellimuse maht ja struktuur on kooskõlas strateegilistes dokumentides sätestatud prioriteetidega, kuid tegelikkuses on probleeme koolitustellimuse täitmiselega. Kõrgkoolidest ei tule piisavalt selliseid lõpetajaid, keda on soovitud.

Riikliku koolitustellimuse täitmist Haridus- ja Teadusministeerium süsteemselt analüüsinud ei ole

94. Igal aastal sõlmib Haridus- ja Teadusministeerium avalik-õiguslike ülikoolidega ning eraõiguslike kõrgkoolidega riikliku koolitustellimuse lepingud, kus on sätestatud osapoolte üldised kohustused, riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohtade arv ning oodatav lõpetamisaasta.

95. Haridus- ja Teadusministeeriumi ja kõrgkoolide vahel sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingutes ei ole sätestatud kõrgkoolide aruandluskohustus. Nii jälgitakse riikliku koolitustellimuse täitmist üksnes Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud andmete põhjal. Riigikontrolli poolt läbiviidud täiendav andmete kontroll kõrgkoolides näitas, et Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud informatsioon ei ole täielik ja sinna kantud andmetest ei saa täpset ülevaadet riikliku koolitustellimuse täitmisest.

96. **Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril** tagada usaldusväärse informatsiooni kogumine riikliku koolitustellimuse lepingutes sätestatud kohustuste täitmise üle. Selleks tuleks ette näha kõrgkoolide aruandluskohustus riikliku koolitustellimuse lepingute täitmise kohta või täiendada EHIS, et seal kajastuv informatsioon oleks usaldusväärne ning võimaldaks hinnata riikliku koolitustellimuse täitmist kõrgkoolides.

Haridus- ja teadusministri vastus: Kontrolliaruanne kinnitab HTM-i seisukohta, et Eesti Hariduse Infosüsteem vajab vähemalt õpetajakoolituse õppekavade osas täiendavate tunnuste seadmist ning riikliku koolitustellimuse lepingud muutmist.

97. Kõrgkoolidega sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingutes ei ole täpselt sätestatud, millistel juhtudel tuleb Haridus- ja Teadusministeeriumil sanktsioneerida kõrgkooli riikliku koolitustellimuse lepingu täitmata jätmisel. Riikliku koolitustellimuse lepingutes on sätestatud, et juhul kui ülikooli lõpetanute arv on väiksem lepinguga määratud lõpetajate arvust, on ministeeriumil õigus järgmise riikliku koolitustellimuse esitamisel ülikoolile riikliku koolitustellimuse finantseerimist vähendada, arvates maha riigieelarvest iga puudu jäänud lõpetaja õpetamiseks tehtud kulutused mittetäidetud riikliku koolitustellimuse kohtade ulatuses.

98. Tulenevalt kõrgkoolidega sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingutest tuleb kõrgkoolidel tagada lepingule vastav lõpetajate arv lepingus fikseeritud ajaks. Erandi moodustab 2002. aastal Tartu Ülikooliga sõlmitud riikliku koolitustellimuse leping, kus on sätestatud, et ülikoolil tuleb tagada lepingule vastav lõpetajate arv 2009. aasta 1. juuliks. Samas on Haridus- ja Teadusministeeriumil tulenevalt ülikooliseaduse §55¹ lõikele 3 õigus vähendada riikliku koolitustellimuse finantseerimist 2009/2010. õppeaasta riikliku koolitustellimuse esitamisest alates.

99. Riikliku koolitustellimuse täitmise kohta ei ole Haridus- ja Teadusministeerium senini põhjalikku ülevaadet koostanud ega riikliku koolitustellimuse kohtade täitmata jätmise korral Haridus- ja Teadusministeerium ülikoolidega tagasiarveldusi teinud. Muudetud on küll rakenduskõrgkoolide määruses toodud õppekohtade arvu ja selle võrra vähendatud rakenduskõrgkoolide rahastamist. Avalik-õiguslike ülikoolide osas on kavas riikliku koolitustellimuse täitmine esimest korda põhjalikult üle vaadata 2009. aastal.

100. 2008. aastal tahab Haridus- ja Teadusministeerium saada ülikoolidelt aruandeid riikliku koolitustellimuse täitmise kohta. Kuigi ülikoolidega sõlmitud lepingud ei pane ülikoolidele otsest kohustust esitada aruandeid koolitustellimuse täitmise kohta, ei tohiks see Haridus- ja Teadusministeeriumi arvates probleemiks kujuneda, kuna Eesti Hariduse Infosüsteemi baasil tehtavad koondid tõenäoliselt ei rahulda ka ülikoole endid ja nad peavad ministeeriumile esitama omapoolsed selgitused.

101. Kontrolli kõrgkoolide tegevuse ja riikliku koolitustellimuse täitmise üle teostab Haridus- ja Teadusministeeriumi välishindamise osakond. Välishindamise osakonna töö on senini piirdunud peamiselt järelevalvega erakõrgkoolide ja kolledžite üle ning üksikute kaebuste kontrollimisega. Süsteemset järelevalvet riikliku koolitustellimuse täitmise üle pole välishindamise osakond läbi viinud.

102. Haridus- ja Teadusministeerium on ette valmistanud „Ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse” eelnõu, kus on kavandatud senine riiklik koolitustellimus ümber korraldada. Tulenevalt Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt ettevalmistatud eelnõust sõlmitakse riikliku koolitustellimuse täitmiseks ülikooli ja ministeeriumi vahel kolmeks aastaks haldusleping. Halduslepingu lisaks on ülikooli missioonist ja ülesannetest lähtuv tulemusleping, kus lepitakse täiendavalt riikliku koolitustellimuse alusel moodustatavate õppekohtade arvule kokku ka muudes riikliku koolitustellimusega kaasnevates ülesannetes ja eesmärkides. Nii oleks lisaks koolitustellimuse õppekohtadele tulemuslepingu eesmärgiks eraldada võimaluse ja vajaduse korral õppeasutusele täiendavaid vahendeid ka riikliku koolitustellimusega kaudsemalt seotud ülesannete täitmiseks, mis võivad käsitleda näiteks riiklikult olulise õppekava arendamist, tugi- ja nõustamisteenuse osutamise toetamist (nt VÕTA rakendamine, erivajadustega üliõpilaste toetamine, riigikeele süvaõppe läbiviimise toetamine) või muude õppeasutuse kohustuste täitmist (nt emeriiditasude maksmine).

VÕTA – varasema õpi ja töökogemuse arvestamise protsess, mille kaudu inimene saab lasta oma varasemad õpi- ja töökogemused tunnustada. Tunnustamine võib toimuda nii õppeasutuse juures kui ka kutse omistamise kaudu.

103. Riigikontroll on seisukohal, et Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt sõlmitavaid riikliku koolitustellimuse lepinguid on mõtet sõlmida üksnes juhul, kui realselt jälgitakse sõlmitud lepingute täitmist ja vajaduse korral korrigeeritakse riikliku koolitustellimust tulenevalt lepingute täitmisest. Juhul kui riikliku koolitustellimuse lepingute eesmärk on tagada kõrgkoolide baasrahastamine, siis tuleks see ka vastavalt vormistada ja sellest teavitada nii seotud osapooli kui ka avalikkust.

104. **Riigikontroll soovib haridus- ja teadusministril** üle vaadata riikliku koolitustellimuse esitamise korraldus. Juhul kui riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk on tagada kõrgkoolide baasrahastamine, siis tuleks see vastavalt sätestada. Kui riikliku

koolitustellimuse eesmärk on tagada tööturul vajaminevate kõrgharidusega spetsialistide koolitamine, siis tuleks jälgida senisest järjepidevamalt riikliku koolitustellimuse täitmist.

Haridus- ja teadusministri vastus: Viitade, et kui riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk on tagada kõrgkoolide baasrahastamine, siis tuleks see vastavalt sätestada. Kui riikliku koolitustellimuse eesmärk on aga tagada tööturul vajaminevate kõrgharidusega spetsialistide koolitamine, tuleks jälgida senisest järjepidevamalt riikliku koolitustellimuse täitmist. Peame esitatud soovitusi väga asjatundlikuks. 2002. aastast alates sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingu vorm on olnud väljundipõhine ning ei ole seadnud eesmärgiks arvestada vajadusega tagada kõrgkoolidele ühtlasi esmane ja vajalik baasrahastamine. Kontrolliaruanne toob lepinguga seotud probleemid välja ja need ühtivad HTMi tähelepanekutega. Oleme riikliku koolitustellimuse esitamise põhimõtteid muutmas, kuid ei näe veel ette üleminekut baasrahastamisele. Rahastamismudeli põhimõtteline muutmine nõuab laiapõhjalist arutelu ja analüüsi. Esimese sammuna oleme välja töötanud ülikooliseaduse muutmise eelnõu, mille läbi parandame riikliku koolitustellimuse lepingu vorme ja sisu, sätestades ühtlasi lepingu täitmise juurde aruandluse vormi ning muutes lepingus kokku lepitava mõõdetavamaks. Lisaks peame kontrolliaruande tähelepanekuid silmas edaspidises töös kõrghariduse rahastamismudeli parandamisel.

/allkirjastatud digitaalselt/

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

Riigikontrolli soovitused ning haridus- ja teadusministri vastused

Haridus- ja teadusministri üldised kommentaarid auditiaruande kohta

Haridus- ja Teadusministeerium (edaspidi HTM) tänab Riigikontrolli auditi eesmärgi püstitajaid ja auditi meeskonda riikliku koolitustellimust käsitleva auditi läbiviimise eest. Auditi meeskond on teostanud põhjaliku ja asjatundliku analüüsi, mis ei näita HTM-ile kätte mitte ainult lahendamist vajavaid probleeme, vaid aitab ühtlasi hinnata kavandatud sammude asjakohasust. HTM-il on heameel märkida, et oleme riikliku koolitustellimuse protsessi tugevuste ja nõrkuste analüüsimisel jõudnud Riigikontrolliga põhilistes küsimustes sarnastele järeldustele.

Kokkuvõte

Leiame, et kontrolliaruandes on olulisemate soovitustena tõstatatud võtmeküsimused, millega tegelemise on ka HTM eesmärgiks seadunud. Konkreetsed tegevused on HTM käivitanud, algatades loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna hariduse tegevuskava aastani 2013 väljatöötamise.

Riikliku koolitustellimuse esitamisel on oluline eesmärk kõrgkoolide vahelise koostöö soodustamine. Tuleb aga märkida, et riikliku koolitustellimuse esitamisel ei ole eesmärgiks seatud lõpetajate tellimine konkreetsetelt õppekavadelt. Nimelt ei saa riikliku koolitustellimuse esitamise protsessi hõlmata iga õppekava otstarbekuse, väljundi või kvaliteedi hindamist, mistõttu ei saa riikliku koolitustellimuse lepingu lõpuni lahendada ka dubleerimisküsimusi. Koostöö ning tööjaotuse küsimusi tuleb käsitleda eraldi meetmete raames ja nendeks on mitmed Eesti kõrgharidusstrateegiast aastateks 2006–2015 tulenevad tegevused. Näiteks kvaliteedikindlustamise süsteemi muutmine, ühisõppekavade seadustamine, struktuurivahendite toel käivitatavad programmid, ülikoolide kvaliteedileppe edasiarendamine, kõrghariduse rahastamismudeli muutmine, sealhulgas kõrgkoolide eelarve kasv. Kõrgharidussüsteemis pikka aega kestnud dubleerimine on probleem, mida ei ole paraku võimalik lihtsal viisil kõrvaldada, sest igal õppekaval õpivad üliõpilased ning töötavad õppejõud. Koostöö soodustamine ja ressursse killustava dubleerimise kaotamine nõuab kõrgkoolidele ümberkorraldusteks motiveerivate meetmete ja lisavahendite andmist. Oleme jõudnud ühisõppekavade avamise võimaluste loomisega lõpusirgele, seda nii õigusloome kui tegevuse täiendava rahastamise võttes. Suur osa Euroopa Sotsiaalfondi uue programmeerimisperioodi vahenditest suunatakse meetmetesse, mis nõuavad koostööd nii kõrgkoolide vahel kui ka laiema ringi partneritega. Seni, kuni üliõpilaste arv on kasvanud, ei ole ressursside koondamine saanudki olla kõrgkoolidele eluliselt oluliseks eesmärgiks. Kõige vähem on konkurentsi ja ressursside killustumist tõenäoliselt tunnetanud kõrgkoolide õppejõud. Kõrgharidusstrateegia nägi ette, et erinevad koostööd toetavad meetmed vajavad väljatöötamiseks aega ning keskharidust omandava eearühma arvu langus saab alguse 2009/10. õppeaastast. Sellest tulenevalt lepiti kõrgharidusstrateegia koostamisel kokku kolmeks aastaks nn stabiilsuse periood. Kui Riigikogu kiidab heaks ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu, saab alguse uus kolmeaastane periood, mille käigus on tähelepanu keskmes õppe kvaliteet ja ressursid õppimisvõimaluste pakkumisel. Kvaliteeti, sealhulgas selle tagamiseks vajalike ressursside olemasolu hinnates tehakse otsused, millised kõrgkoolid saavad millistes õppekavagruppides õiguse õpet läbi viia ning väljastada vastavaid akadeemilisi kraade või diplomeid.

Kontrolliaruandes viidatud riikliku koolitustellimuse esitamise protsessi nõrkustest arusaamiseni ja vajaduseni seda parandada on jõudnud ka HTM. Riikliku koolitustellimuse esitamise korralduse osas näeb ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu ette esmasel vajalikul muudatusel 2002. aastast rakendatud riikliku koolitustellimuse esitamise mudelis. Parandame riikliku koolitustellimuse lepingu vorme ja sisu, sätestades ühtlasi lepingu juurde aruandluse vormi, samuti muudame lepingus kokku lepitud tulemused mõõdetavaks. HTM ei ole seadnud eesmärgiks kontrollida riikliku koolitustellimuse alusel tellitud lõpetajate arvusi enne 2009. aastat põhjusel, mis ilmneb tegelikult ka kontrolliaruandes. Lõpetajate arvu arvestamine on keeruline ülesanne, mille käigus saadud tulemus vajab palju täiendavaid selgitusi ning sel teemal on vara teha järeldusi ja anda hinnanguid. Õppekavade reformi mõju on pikemaajalisem protsess, sest arvestada tuleb üliõpilaste õigusega minna akadeemilisele puhkusele ning õppida täiskoormusega, täites õppekava 75% koormusega. Samuti on 3+2 õppekavade süsteem osutunud esialgu arvatust oluliselt keerulisemaks, sest aastate jooksul on toimunud õppekavade liitmised, ümberkodeerimised teise õppevaldkonda või on esimese ja teise astme õppekavad asunudki erinevates õppevaldkondades (nt õpetajakoolitus). Väga üldistatud hinnanguna võime siiski lugeda positiivseks tulemuseks lõpetajate arvu kasvu. 2006/07. õppeaastal lõpetas õpingud 12 612 üliõpilast (kasv võrreldes eelmise õppeaastaga 9%). Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohal lõpetas 5992 üliõpilast. Kontrolliaruanne kinnitab HTM-i seisukohta, et Eesti Hariduse Infosüsteem vajab vähemalt õpetajakoolituse õppekavade osas täiendavate tunnuste seadmist ning riikliku koolitustellimuse lepingud muutmist.

Ühe olulisema soovitusena viidatakse vajadusele sätestada baasrahastamine, kui selle tagamine on riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk. Esitatud soovitus näitab auditi meeskonna kompetentsust kõrgharidussektori rahastamise küsimuste analüüsimisel. Oleme siiski seadnud esimeseks eesmärgiks riikliku koolitustellimuse lepingute vormi muutmise, sõlmides halduslepingu lisana ülikooli missioonist ja ülesannetest lähtuva tulemuslepingu, kus lepatakse lisaks riikliku koolitustellimuse alusel moodustatavate õppekohtade arvule kokku ka teistes kõrgkoolile kaasnevates ülesannetes ja eesmärkides. Pikemaajaliste lepingute sõlmimine on trend rahvusvahelises praktikas eelkõige ülikoolide rahastamisel. Riikliku koolitustellimuse vahendid koos sellega kaasnevate täiendavate toetuste ning riikliku koolitustellimuse täitmise paindlikumate võimalustega on samm baasrahastamise poole, milleni jõudmine on kõrgharidusstrateegia eesmärk. Kvalitatiivselt uue rahastamismudeli rakendamiseni on võimalik jõuda pärast õppeasutuste hindamist ja üleminekut uue põlvkonna koolituslubadele, mis jõuab lõpule aastaks 2012.

Riigikontrolli soovitus	Haridus- ja teadusministri vastused
<p>Riikliku koolitustellimuse koostamine</p> <p>17. Senisest aktiivsemalt kaasata Arengufondi kõrgharidust puudutavate strateegiliste otsuste väljatöötamise ja riikliku koolitustellimuse koostamise. (p-d 9-16)</p>	<p>HTM nõustub ettepanekuga ja teeb Eesti Arengufondile ettepaneku esitada oma esindaja riikliku koolitustellimuse komisjoni. Oleme Eesti Arengufondi esindaja juba kaasanud käesoleva aasta aprillis moodustatud kõrghariduse nõukoja koosseisu. Kõrghariduse nõukoja üheks ülesandeks on anda haridus- ja teadusministri tagasisidet, kas olemasolev kõrghariduspoliitika tagab kõrgharidussüsteemi arengu vastavuse ühiskonna huvidele, jätkusuutlikkuse ning rahvusvaheliselt võistlusvõimelise kvaliteedi. HTM ootab ühtlasi Eesti Arengufondi poolt läbiviidavate arenguseirete tulemusi lootuses neid riikliku koolitustellimuse esitamisel arvestada. Teadaolevalt on 2008. aastal alustatud seiret töötleva tööstuse, teeninduse ning IKT sektoris.</p>
<p>Tulemusnäitajad strateegiates</p> <p>20. Viia eri strateegilistes dokumentides seatud tulemusnäitajad omavahel kooskõlla. (p-d 18-19)</p>	<p>Täname erinevusi märkamast ja neile tähelepanu juhtimast. Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015 koostamisel võeti aluseks Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavas 2005-2007 ning HTM-i valitsemisala arengukavas „Tark ja tegus rahvas” juba sõnastatud eesmärk ning kõrgharidusstrateegia sõnastuseks pakkus HTM välja alljärgneva: Riigieelarveliste vahenditega kaetud õppekohad luuakse kõrghariduse esimesel astmel arvestuslikult vähemalt 50%-le üldkeskhariduse omandanutest, võimaldades ligikaudu 6300 noorel alustada õpinguid kõrghariduse esimesel astmel riiklike vahendite toel (2005–2008). Põhiharidusejärgse kutse-, kesk- ja rakenduskõrghariduse paremaks sidustamiseks eraldatakse ressursid kuni 10%-le kutseõppeasutuste lõpetajatest, eelistatult rakenduskõrghariduses. Kõrgharidusstrateegia tööühmas ja kooskõlastusringil tehti muudatusettepanekud, mille üheks eesmärgiks oli sõnastuse lühendamine ning teiseks eesmärgiks piirava määratluse „kuni” asendamine soodsamale olukorrale suunatud ehk sõnaga „vähemalt”. Ebaoluliseks peeti ka täpsustust, et õppekohtade loomine on arvestuslik ehk HTM ei pea tagama vastavas osakaalus õppekohti äsja keskhariduse omandanutele ning et õppekohtade arv on vähemalt 6300 (mõnes tööversioonis kuni 6500). Eesmärgi arvestuslikuna käsitlemist on HTM silmas pidanud, kuid kõrgharidusstrateegia sõnastus seda tõepoolest välja ei too, millele viidatakse ka kontrolliaruandes (joonealune märkus 2 lk 11). Samuti võib öelda, et 2005. aastal olid lõpetajate prognoosid paratamatult mõnevõrra ebatäpsed, kuid HTM on lähtunud konkreetsetest arvudest, mis olid kõrgharidusstrateegia koostamisel taustateadmiseks ning lugenud üle 6500 riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekoha loomist kõrgharidusstrateegia eesmärgi täitmiseks. Nimetatud eesmärk kehtis perioodile, mis lõpeb aastal 2008. HTM püüab edasises töös jälgida kooskõla kõrgharidusstrateegia ja HTMi valitsemisala arengukava vahel.</p>
<p>Üliõpilaste arvu prognoos</p> <p>27. Üle vaadata strateegiliste dokumentide aluseks võetud potentsiaalsete üliõpilaste arvu prognoosid. (p-d 23-26)</p>	<p>Kõrgharidusstrateegia seletuskirjas on 16-18 aastaste noorte arvu prognoos toodud välja eesmärgiga osundada noorte arvu kahanemise tendentsile, mis mõjutab kõiki haridustasemeid. Otseseid arvestusi nimetatud prognoosi kasutades kõrgharidusstrateegias tehtud ei ole. Kõrgharidusstrateegia ettevalmistamise ja kooskõlastamise käigus (eelkõige 2005. aastal) ei olnud veel võimalik kasutada Eurostati prognoosi. Riikliku koolitustellimuse kavandamine on seotud palju lühema ajahorisondiga ning seetõttu on võimalik kasutada täpsemaid lähteandmeid. Kõrgharidusstrateegia järgmises rakendusplaanis on HTM-il võimalik täpsustada potentsiaalset õppijate arvu, arvestades ka õppijaskonna vanuselise struktuuri muutustega.</p>
<p>Riiklik koolitustellimus ja akrediteerimine</p> <p>38. Vältida riikliku koolitustellimuse esitamist, kui õppekavad on akrediteerimata ja alternatiivina on olemas võimalus tellida samasuguse akrediteeritud õppekava järgi lõpetajaid. Tagada, et riiklik koolitustellimus esitataks ainult selliste õppekavade alusel, mille</p>	<p>Riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohl õppijale peab tõepoolest tagama, et lõpetamisel väljastatakse riiklikult tunnustatud diplom. Sel eesmärgil on HTM välja töötanud ka kontrolliaruandes nimetatud ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu. Akrediteerimata õppekavadele riikliku koolitustellimuse õppekohtade loomise lubamine (riikliku koolitustellimust ei esita HTM lepingus konkreetsetele õppekavadele)</p>

Riigikontrolli soovitus	Haridus- ja teadusministri vastused
<p>lõpetamisel väljastatakse riiklikult tunnustatud diplom. (p-d 28-37)</p>	<p>on osaliselt lähtunud sellest, et alati ei ole sarnasel õppekaval või samas õppesuunas õppe pakkumine ebaotstarbekas dubleerimine. Näiteks on 2001-2002. aasta kõrghariduse reformikavast ning õpetajakoolituse arendamisele suunatud meetmetest lähtudes toetatud õpetajakoolituses õppekohtade loomist nii Tartus kui Tallinnas, kuid akrediteerimise toimumise aega tuli ülikoolidel neist sõltumatutel põhjustel oodata.</p> <p>Akrediteerimiskomisjoni visiidi ootamine on olnud kehtiva kvaliteedikindlustamise süsteemi üks nõrkus. Sellest tulenevalt õppekaval riigieelarvelise õppe lõpetamine on aga otsus, mis puudutab ka juba õppivate üliõpilaste olukorda. Riikliku koolitustellimuse õppekohtade kaotamine mõnel õppekaval võib kaasa tuua õppejõudude lahkumise, eelarveprobleemid õpet läbiviivale üksusele ning seeläbi õppe kvaliteedi languse juba õppivatele üliõpilastele. Pikemaajaliselt eksisteeriva dubleerimise kaotamine nõuab seetõttu ka kõrgkoolidele töö ümberkorraldamise võimaluste loomist. Teistes riikides on taolisi probleeme lahendatud lisavahendite andmise ja/või koostöövõimaluste loomisega. HTM on koostöö soodustamist alustanud ühisõppekavade avamiseks õiguslike aluste loomisest. Järgmise sammuna asub HMT toetama kvaliteetsete ühisõppekavade väljatöötamist ning tõhusamat võrgustumist, rakendades selleks struktuuriotetuste vahendeid. Kuna erinevad koostööd toetavad meetmed on vajanud väljatöötamiseks aega ning pidev konkurents on kõrgkoolidele kurnav, lepiti kõrgharidusstrateegia koostamisel kolmeks aastaks kokku stabiilsuse periood. Sel perioodil ei nähtud ette olulisi kahandamisi ja ümbertõstmisi kõrgkoolide riikliku koolitustellimuse mahtudes. Kõige negatiivsemaks ressurside killustamise näiteks on tõepoolest olnud maastikuarhitektuuri eriala dubleerimine Tartus. Hoolimata HTM-i püüetest suunata kõrgkooli koostööle, ei õnnestunud ülikoolide erimeelsusi lahendada ning ajapuudusel mindi kompromissidele. HTM teeb tööd selle nimel, et akrediteerimata õppekavadele ei oleks riiklikku koolitustellimust hiljemalt 2010. aastal enam vaja esitada.</p>
<p>Kõrgkoolide koostöö</p> <p>43. Eelistada riikliku koolitustellimuse esitamisel neid õppekavasid, mis soodustavad koostööd kõrgkoolide vahel ja kasutavad võimalikult efektiivselt eri kõrgkoolides olevat kompetentsi. (p-d 39-42)</p>	<p>Vt vastus punktile 38 ja kokkuvõte.</p>
<p>Sisseastujad prioriteetsetele erialadele</p> <p>49. Välja töötada konkreetne tegevuskava loodus- ja täppiseaduste ning tehnoloogia valdkonna populaarsuse suurendamiseks noorte seas. Muu hulgas kaaluda kohustusliku riigieksamite kehtestamist gümnaasiumilõpetajatele vähemalt ühes reaalses. (p-d 44-48)</p>	<p>HTM on juba käivitanud tööühma ülesandega töötada välja loodus- ja täppiseaduste ning tehnoloogia (edaspidi LTT) valdkonna hariduse tegevuskava aastani 2013. Tegevuskava peaks käsitlema LTT valdkonna hariduse jätkusuutlikkust ja kvaliteeti läbi kõigi haridustasandite, samuti loodus- ja tehnoloogia-alast huviharidust. LTT valdkonna vastu huvi suurendamise eesmärgil arendatakse struktuuriotetuste vahenditega edasi senist väiksemahulist teaduse populariseerimise programmi ning käivitatakse teisi meetmeid LTT hariduse tegevuskava elluviimiseks.</p> <p>Käesoleval kevadel (2008) on olnud arutlusel riigieksamite pikaajalise arenduse perspektiivid. Muuhulgas analüüsitakse ka eksamite kohustuslikkuse ja vabatahtlikkusega seonduvaid küsimusi. Diskussioonide praeguses seisus ei ole HTM-il võimalik anda lõplikku positsiooni täiendava kohustusliku eksami lisamise osas. Loodame eksamiarenduses lõplike seisukohtadeni jõuda 2008. aasta jooksul.</p>
<p>Katkestamine</p> <p>62. Riikliku koolitustellimuse esitamisel arvesse võtta kõrgkooli katkestajate hulka õppevaldkondades, et vältida olukordi, kus kõrgkoolid küll komplekteerivad kõik riikliku koolitustellimuse alusel eraldatud õppekohad, kuid teevad seda ebakvaliteetselt. (p-d 53-61)</p>	<p>Jääme siinkohal osaliselt eriarvamusele, sest sama ohtlik on õppe kvaliteedile ka kõrgkoolide rahastamisel lähtumine katkestajate hulgast. See sunnib kõrgkooli jälgima katkestajate osakaalu ning positiivse aspekti kõrval tekib kohe teine oht, milline võib olla katkestamisest kui rahaliselt kaost suurem. Oht seisneb võimaliku survena õppejõududele mitte panna negatiivseid hindmeid, sest iga eksmatrikuleeritud üliõpilane tooks kaasa riikliku koolitustellimuse kahanemise. Kui analüüsida teiste riikide kogemusi, siis nähtub, et katkestajate arvud kõrghariduses on riigiti erinevad. Pääs kõrgkooli võib olla lihtne, kuid seal püsimine raske, mis tähendab, et õppeprotsessi kvaliteeti võib näidata ka suur katkestajate arv. HTM-i</p>

Riigikontrolli soovitus	Haridus- ja teadusministri vastused
	eesmärgiks on leppida kõrgkoolidega nt kvaliteedileppe kaudu kokku kohased lävendid või kõrgharidusstrateegia eesmäärke ja õppe kvaliteeti arvestavad sisseastumismõõdud. Et kaasaegset kõrgharidusruumi iseloomustab mitmekesisus, ei pea need kindlasti kõikides kõrgkoolides olema ühesugused. Tuleb ühtlasi silmas pidada, et kõrgharidusstrateegia üks eesmäärke on toetada elukestvat õpet, ning avatud ülikoolide täiskasvanud õppija teadmiste taset ei saa enam mõõta pelgalt riigieksamite või gümnaasiumihinnetega. Katkestamise vähendamiseks ja õppe kvaliteedi tõstmiseks on HTM käivitamas struktuurivahendite abil programmi, kus muuhulgas toetatakse õpi- ja karjäärinõustamise teenuse osutamist kõrgkoolides ning sisseastujate õppetöök ettevalmistavate koolituste läbiviimist. Lisaks on Riigikogu menetluses kontrolliaruandes nimetatud ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõu, mis mitmekesistab riikliku koolitustellimuse vahendite kasutamist, lubades üliõpilaste katkestamise korral kasutada riikliku koolitustellimuse vahendeid täiskasvanute tööalaseks koolituseks. LTT valdkonnas võib see aidata ühtlasi luua ülikoolil uue kontakti varem õpingud katkestanutega.
Riikliku koolitustellimuse korraldus 85. Üle vaadata senine riikliku koolitustellimuse korraldus ning esitada edaspidi riiklik koolitustellimus eraldi nii bakalaureuseõppe kui ka magistriõppe lõpetajatele. Eraldi koolitustellimuse esitamine võimaldaks Haridus- ja Teadusministeeriumil ning kõrgkoolidel paremini ette näha võimalikke muutusi üliõpilaste arvus ning ministeerium saaks esitada realistlikuma riikliku koolitustellimuse. (p-d 80-84)	Nõustume ettepanekuga ning oleme vastavad muudatused juba näinud ette Riigikogus menetluses olevas ülikooliseaduse, erakooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse ning nendega seonduvate seaduste muutmise eelnõus. Kava on muuta riikliku koolitustellimuse esitamist juba 2009/10 õppeaastal.
96. Tagada usaldusväärse informatsiooni kogumine riikliku koolitustellimuse lepingutes sätestatud kohustuste täitmise üle. Selleks tuleks ette näha kõrgkoolide aruandluskohustus riikliku koolitustellimuse lepingute täitmise kohta või täiendada EHIS, et seal kajastuv informatsioon oleks usaldusväärne ning võimaldaks hinnata riikliku koolitustellimuse täitmist kõrgkoolides. (p-d 94-95)	Kontrolliaruanne kinnitab HTM-i seisukohta, et Eesti Hariduse Infosüsteem vajab vähemalt õpetajakoolituse õppekavade osas täiendavate tunnuste seadmist ning riikliku koolitustellimuse lepingud muutmist.
104. Üle vaadata riikliku koolitustellimuse esitamise korraldus. Juhul kui riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk on tagada kõrgkoolide baasrahastamine, siis tuleks see vastavalt sätestada. Kui riikliku koolitustellimuse eesmärk on tagada tööturul vajaminevate kõrgharidusega spetsialistide koolitamine, siis tuleks jälgida senisest järjepidevamalt riikliku koolitustellimuse täitmist. (p-d 97-103)	Viitate, et kui riikliku koolitustellimuse esitamise eesmärk on tagada kõrgkoolide baasrahastamine, siis tuleks see vastavalt sätestada. Kui riikliku koolitustellimuse eesmärk on aga tagada tööturul vajaminevate kõrgharidusega spetsialistide koolitamine, tuleks jälgida senisest järjepidevamalt riikliku koolitustellimuse täitmist. Peame esitatud soovitus väga asjatundlikuks. 2002. aastast alates sõlmitud riikliku koolitustellimuse lepingu vorm on olnud väljundipõhine ning ei ole seadnud eesmärgiks arvestada vajadusega tagada kõrgkoolidele ühtlasi esmane ja vajalik baasrahastamine. Kontrolliaruanne toob lepinguga seotud probleemid välja ja need ühtivad HTMi tähelepanekutega. Oleme riikliku koolitustellimuse esitamise põhimõtteid muutmas, kuid ei näe veel ette üleminekut baasrahastamisele. Rahastamismudeli põhimõtteline muutmine nõuab laiapõhjalist arutelu ja analüüsi. Esimese sammuna oleme välja töötanud ülikooliseaduse muutmise eelnõu, mille läbi parandame riikliku koolitustellimuse lepingu vorme ja sisu, sätestades ühtlasi lepingu täitmise juurde aruandluse vormi ning muutes lepingus kokku lepitava mõõdetavamaks. Lisaks peame kontrolliaruande tähelepanekuid silmas edaspidises töös kõrghariduse rahastamismudeli parandamisel.

Auditi iseloomustus

Auditi eesmärk

Auditi eesmärgiks oli hinnata, kas riik lähtub koolitustellimuse esitamisel selgetest prioriteetidest ning kas kõrgkoolid suudavad tagada riikliku koolitustellimuse alusel tellitud lõpetajaid. Samuti oli kavas hinnata, kas senine riikliku koolitustellimuse esitamine on tõhus ja tagab ressursside parima kasutamise.

Hinnangu andmise kriteeriumid

- Riik on saanud kõrgkoolide lõpetajaid riikliku koolitustellimuse lepingutes sätestatud hulgal kõikides õppevaldkondades.
- Riikliku koolitustellimuse esitamisel on riik lähtunud riigi raha otstarbekast kasutamisest ning väldib riikliku koolitustellimuse esitamisel asjatut dubleerimist.

Auditi ulatus ja käsitusviis

Audit keskendus järgmistele põhiküsimustele:

1. Kas riik saab kõrgkoolidelt lõpetajaid tellitud hulgal ning kas lõpetajaid suudetakse tagada riigile prioriteetsetes valdkondades?

1.1. Kas riikliku koolitustellimuse koostamisel lähtutakse riiklikest prioriteetidest?

1.2. Kas kõrgkoolid suudavad komplekteerida riikliku koolitustellimuse alusel moodustatud õppekohad nõuetele vastavate sisseastujatega?

1.3. Kas kõrgkoolid suudavad tagada lõpetajaid riiklikus koolitustellimuses toodud hulgal?

2. Kas riikliku koolitustellimuse koostamine on selgelt reguleeritud ning tagab riikliku koolitustellimuse vahendite tõhusa kasutamise?

2.1. Kas Haridus- ja Teadusministeerium on selgelt reguleerinud riikliku koolitustellimuse koostamise korda ning aruandluse korraldust?

2.2. Kas Haridus- ja Teadusministeerium on taganud vahendite tõhusa kasutamise ning aidanud kaasa koostööle ülikoolide vahel?

2.3. Kas on tagatud, et riikliku koolitustellimusega tellitakse lõpetajaid ainult sellistelt erialadelt, mille kvaliteet vastab riiklikult kehtestatud nõuetele?

Põhiküsimustele vastamiseks sooritati järgmised olulisemad tegevused:

1. Intervjuud:

- Haridus- ja Teadusministeeriumi nõuniku Heli Aru, kõrghariduse osakonna juhataja Jaan Kõrgessaare, asejuhataja Annika Tina, peaeksperti Tiia Kurvitsa, eksperti Helen Põllo; analüüsi- ja planeerimisosakonna analüüsi talituse analüütiku Eve Tõnissoni ning planeerimistalituse finantseksperdi Ermo Kruusega
- Kõrghariduse Akrediteerimiskeskuse juhataja Hillar Baumaniga
- Sihtasutus Archimedes hariduskoostöö keskuse kõrghariduse büroo juhataja Kai Treieriga, Hariduskoostöö keskuse kõrghariduse büroo spetsialisti Terje Paasiga

- Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse üldhariduse ja eksamite osakonna peaspetsialisti Helgi Uudeleppaga
 - Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi majandusarengu osakonna majandusanalüüsi talituse juhataja Lauri Tammiste ja eksperdi Mario Lambinguga
 - Arengufondi juhatuse esimehe Ott Pärnaga ja majandusnõunik Heido Vitsuriga
 - Eesti Kaubandus-Tööstuskoja haridusnõuniku Tiia Randmaga
 - Tartu Ülikooli rektor Alar Karise ja õppeprorektor Birute Klaasiga
 - Tartu Ülikooli matemaatika-informaatikateaduskonna matemaatika didaktika dotsendi Tiit Lepmanniga
 - Tallinna Tehnikaülikooli õppeprorektor Jakob Kübarsepa, õppeosakonna registreeritud talituse juhataja Aime Pihti ning vastuvõtu- ja nõustamistalituse juhataja Anne Urblaga
 - Infotehnoloogia Kolledži rektori Kalle Tammemäega
 - Tartu Lennukolledži rektori Villu Mikita, õppeprorektori Ants Aaveri, akadeemilise prorektori Paul Lääne ja kvaliteedijuhi Jaanika Mõlteriga
 - Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledži direktori, keskkonnakaitse õppetooli professori Lembit Nei ja maastikuplaneerimise õppetooli lektori Nele Nuttiga
 - Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi direktori Illar Lemetti ja maastikuarhitektuuri osakonna juhataja Toomas Muruga
 - Eesti Kunstiakadeemia akadeemilise prorektori Andres Tali, kunstikultuuri teaduskonna dekaani Mart Kalmu ja kunstipedagoogika osakonna juhataja Hans Gabraliga
 - Tallinna Ülikooli kunstide instituudi direktori kt Eha Rüteli, joonistamise metoodika lektori Linda Elkeni, klaasikunsti lektori Sofi Arshasi ja kunstiosakonna juhataja Orest Kormašoviga
 - Tallinna Ülikooli matemaatika ja loodusteaduste instituudi direktori Tiit Landiga
- Riikliku koolitustellimuse lepingute analüüs, mille eesmärgiks oli hinnata lepingus sätestatud õigusi ja kohustusi.
 - Kõrgkooli I kursuse katkestajate analüüs, et selgitada välja I kursuse katkestajate hulka nii kõrgkoolide kui ka õppevaldkondade lõikes. I kursuse katkestajate hulk peegeldab kõrgkoolide suutlikkust komplekteerida riigieelarvelised õppekohad motiveeritud ja võimekate sisseastujatega.
 - Sisseastujate analüüs, mille eesmärgiks oli hinnata matemaatikas, keemias ja füüsikas riigieksami sooritanud gümnaasiumilõpetajate edasiõppimise eelistusi, et välja selgitada võimalik sisseastujate hulk LTT erialadele.
 - Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete analüüs, et selgitada välja riikliku koolitustellimuse täitmise hetkeseis. Vaadati riikliku koolitustellimuse täitmist õppeaastatel 2004/2005. kuni 2006/2007.
 - Riigieksami sooritamise ja riigieksami tulemuste analüüs, eesmärgiks oli välja selgitada muutused riigieksami sooritamises ja tulemustes.
 - Matemaatikas, füüsikas ja keemias riigieksami sooritanute õpieelistuste analüüs, milles vaadati, kas neis ainetes riigieksamitel häid tulemusi saanud õpilased jätkasid õpinguid reaalaineid eeldavates õpisuundades.
 - Juhtumiuuringud ülikoolides, kus võrreldi riikliku koolitustellimuse saanud samasuguste erialade õpetamist eri ülikoolides, et selgitada välja õppekavade ühisosa ja ühisõppekavade moodustamise võimalused. Ülikoolide koostöö analüüsimiseks valiti välja neli õppesuunda.

- Fookusrühm ülikoolide ning Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega, et arutada Riigikontrolli auditi leide ning välja selgitada Riigikontrolli poolt tehtavate ettepanekute võimaliku mõju kõrgharidussüsteemile.

Auditi lõpetamise aeg:

Auditi menetlustoimingud lõpetati aprillis 2008.

Auditi meeskond:

Auditijuht Külli Nõmm, vanemaudiitor Kristjan Paas, audiitor Mari Mark.

Kontaktandmed

Auditi kohta saab lisainfot Riigikontrolli kommunikatsiooniteenistusest tel +372 640 0704 või +372 640 0777, e-post riigikontroll@riigikontroll.ee

Auditiaruande elektrooniline koopia (pdf) on saadaval koduleheküljel www.riigikontroll.ee.

Auditiaruande kokkuvõte on saadaval ka inglise keeles.

Auditiaruande number Riigikontrolli asjaajamissüsteemis on OSIII-2-1.4/08/44-2.

Riigikontrolli postiaadress on:

Narva mnt 11a
15013 TALLINN
Tel +372 640 0700
Faks +372 661 6012
riigikontroll@riigikontroll.ee

Riigikontrolli varasemaid auditeid kõrghariduse valdkonnas

28.05.2008 – Tartu Ülikooli tegevus varade haldamisel

29.03.2007 – Tallinna Tehnikaülikooli majandustegevus

07.04.2006 – Tallinna Ülikooli majandustegevus

29.07.2005 – Eesti Kunstiakadeemia majandustegevus 2004. aastal

03.06.2005 – Eesti Mereakadeemia 2004. aasta majandustegevus

20.05.2003 – Raamatupidamisarvestuse korraldus Eesti Põllumajandusülikoolis 2002. aastal

24.10.2001 – Riigieelarvest õppelaenude riigitagatiseks määratud raha kasutamisel esinevate riskide hindamine

05.05.2000 – Tallinna Tehnikaülikoolile riigieelarvest investeeringuteks eraldatud raha kasutamise seaduslikkuse kontroll

20.12.1999 – Tallinna Pedagoogikaülikoolile riigieelarvest investeeringuteks eraldatud raha kasutamise seaduslikkuse kontrollimine

Kõik aruanded on kättesaadavad Riigikontrolli koduleheküljelt www.riigikontroll.ee